

**Međunarodna znanstveno-stručna konferencija /
International Scientific and Expert Conference**

POSAVINA U OBRANI SUVERENOSTI I SAMOSTAĽNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

**POSAVINA IN DEFENCE OF THE SOVEREIGNTY
AND INDEPENDENCE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

KNJIGA SAŽETAKA / BOOK OF ABSTRACTS

**NAKLADNIK
/ PUBLISHER**

Sveučilište u Mostaru / University of Mostar
(za nakladnika / for the publisher prof. dr. sc. Zoran Tomić, rektor / rector)

**SUNAKLADNICI
/ CO-PUBLISHERS**

Hrvatska akademija za znanost i umjetnost u BiH
/ Croatian Academy of Sciences and Arts in B&H
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Osijek
/ Institute of Social Sciences Ivo Pilar – Regional centre Osijek
Institut za migracije i narodnosti Zagreb
/ The Institute for Migration and Ethnic Studies Zagreb

**UREDNICI
/ EDITORS**

Vlado Majstorović
Ivo Čolak
Maja Medic
Damir Vasilj

**LEKTURA TEKSTA NA HRVATSKOME JEZIKU
/ CROATIAN LANGUAGE PROOFREADING**

Marija Vukoja

**PRIJEVOD NA ENGLESKI JEZIK
/ ENGLISH TRANSLATION**

Tonina Ibrulj

**GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIJELOM
/ GRAPHIC DESIGN AND LAYOUT**

Shift Brand Design, Mostar

**TISAK
/ PRINTED BY**

Fram-Ziral

**POSAVINA U OBRANI SUVERENOSTI I
SAMOSTALNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE
/ POSAVINA IN DEFENCE OF THE SOVEREIGNTY
AND INDEPENDENCE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija
/ International Scientific and Expert Conference

**KNJIGA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS**

ORAŠJE, 16. – 17. siječnja 2020.

ORGANIZACIJSKI ODBOR / ORGANIZATIONAL COMMITTEE

akademik **Jakov Pehar**,

predsjednik Hrvatske akademije za znanost i umjetnost u BiH, predsjednik

prof. dr. sc. **Zoran Tomic**,

Sveučilište u Mostaru, rektor

prof. ddr. sc. **Miljenko Brekalo**,

voditelj Područnoga centra Osijek Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar

doc. dr. sc. **Marina Peric Kaselj**,

ravnateljica Instituta za migracije i narodnosti Zagreb

Duro Topić,

predsjednik Vlade Županije Posavske

PROGRAMSKI ODBOR / PROGRAMME COMMITTE

akademik **Vlado Majstorović**,

Sveučilište u Mostaru, predsjednik

dr. sc. **Mato Arlović**,

Ustavni sud Republike Hrvatske

Ana Andrić,

ministrica prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Posavske

prof. dr. sc. **Miljenko Brekalo**,

voditelj Područnoga centra Osijek Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar

prof. dr. sc. **Ivo Čolak**,

Sveučilište u Mostaru

dr. sc. **Marko Nedić**,

tajnik Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Posavske

prof. dr. sc. **Tado Oršolić**,

upravitelj Zavoda za povjesne znanosti HAZU u Zadru

akademik **Božo Žepić**,

Hrvatska akademija za znanost i umjetnost u BiH

SADRŽAJ / CONTENTS

Arlović, M.	11
POSAVINA U OBRANI SUVERENOSTI I SAMOSTALNOSTI BIH TE KONSTITUTIVNOSTI I OPSTOJNOSTI NJEZINIH KONSTITUTIVNIH NARODA / POSAVINA IN DEFENCE OF THE SOVEREIGNTY AND INDEPENDENCE OF B&H AND THE CONSTITUENCY AND EXISTENCE OF ITS CONSTITUENT PEOPLES	
Baković, M., Andrić, M.	14
PRAVNE I STVARNE MOGUĆNOSTI POVROTAKA HRVATA U BOSANSKU POSAVINU NA PRIMJERU SELA GAREVAC / LEGAL AND REAL POSSIBILITIES OF RETURN OF CROATS TO BOSNIAN POSAVINA ON THE EXAMPLE OF THE VILLAGE OF GAREVAC	
Bralić, A.	17
ULOGA KULTURE U PROCESIMA HRVATSKE NACIONALNE INTEGRACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI / THE ROLE OF THE CULTURE IN THE PROCESSES OF CROATIAN NATIONAL INTEGRATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA	
Brekalo, M.	20
VELIKOSRPSKA IDEOLOGIJA 1557. – 1995. / THE GREATER SERBIAN IDEOLOGY 1557-1995	
Bušić, K.	22
BOSANSKA POSAVINA U TISKOVINAMA SLAVONIJE, SRIJEMA I BAČKE 1939. – 1941. GODINE / BOSNIAN POSAVINA IN NEWSPAPERS OF SLAVONIJA, SRIJEM AND BAČKA IN THE PERIOD OF 1939-1941	
Jurčević, J.	24
BOSNA I HERCEGOVINA U KONTEKSTU ODNOSA MEĐUNARODNE ZAJEDNICE PREMA „JUGOSLAVENSKOJ KRIZI“ (do sredine siječnja 1992. godine) / BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE CONTEXT OF RELATIONS OF INTERNATIONAL COMMUNITIES TOWARDS THE “YUGOSLAV CRISIS” (until mid-January 1992)	

Jurić, T.	26
ZAMJENA STANOVNIŠTVA – POMICANJE HRVATA BOSANSKE POSAVINE U SREDNJI EUROPU / POPULATION REPLACEMENT – THE DISPLACEMENT OF BOSNIAN POSAVINA CROATS INTO CENTRAL EUROPE	
Nazor, A.	29
HRVATI IZ BIH I HRVATSKE (ULOGA MEDIJA U NAMETANJU PERCEPCIJE I ZAOBILAŽENJU ČINJENICA) / CROATS FROM B&H AND CROATIA (THE ROLE OF THE MEDIA IN IMPOSING PERCEPTION AND CIRCUMVENTING FACTS)	
Marčetić, S.	31
ZLOČIN JUGOSLAVENSKE NARODNE ARMIJE I SRPSKIH PARAVOJNICH POSTROJBI NAD HRVATIMA U LANIŠTIMA, DONJEM VUKŠIĆU I ULICAMA 8. SVIBNJA 1992. GODINE / THE CRIME OF THE YUGOSLAV NATIONAL ARMY AND THE SERBIAN PARAMILITARY UNITS AGAINST THE CROATS IN LANIŠTA, DONJI VUKŠIĆ AND ULICE ON 8 MAY 1992.	
Oršolić, T.	35
RAT U BOSANSKOJ POSAVINI – OBRANA ORAŠKOGLA PODRUČJA 1992. – 1995. / WAR IN BOSNIAN POSAVINA – DEFENCE OF ORAŠJE REGION 1992 – 1995	
Prutki, S.	38
DOKUMENTARNA BAŠTINA POSAVINE U ARHIVIMA BOSNE I HERCEGOVINE 1878. – 1945. – POTENCIJAL ILI BREME? / DOCUMENTARY HERITAGE OF POSAVINA IN THE ARCHIVES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA 1878-1945 – POTENTIAL OR BURDEN?	
Raguž, Ž.	40
UTJECAJ PROSTORNO-FUNKCIONALNIH ODREDNICA NA CILJEVE SUKOBLJENIH STRANA NA PODRUČJU ORAŠJA U DOMOVINSKOME RATU / THE IMPACT OF SPATIAL-FUNCTIONAL DETERMINANTS ON THE OBJECTIVES OF THE CONFLICTING PARTIES IN THE AREA OF ORAŠJE IN THE HOMELAND WAR	
Radić, G., Živković, M., Luburić, A.	43
BOSANSKOHERCEGOVACKI HRVATI I NIJOV KULTURNI IDENTITET KROZ PRIZMU KONSTITUTIVNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI / BOSNIAN-HERZEGOVINIAN CROATS AND THEIR CULTURAL IDENTITY THROUGH PRISM OF CONSTITUTIONALITY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA	
Sitarski, M., Vukoja, I.	45
POTREBE I KAPACITETI ZA STAMBENO ZBRINJAVANJE U FUNKCIJI POVRATKA HRVATA U POSAVINU / NEEDS AND CAPACITIES FOR HOUSING IN THE FUNCTION OF CROATS' RETURN IN POSAVINA	
Stipić, I., Brekalo, M.	47
SLAVONSKOBRODSKE VOJNE I CIVILNE ŽRTVE KAO POSLJEDICA RATA U BOSANSKOJ POSAVINI / WAR AND CIVIL VICTIMS FROM SLAVONSKI BROD AS CONSEQUENCES OF THE WAR IN BOSNIAN POSAVINA	

Tuđman, M.	49
SUDBINA POTPISANIH SPORAZUMA O ZAJEDNIČKOME ZAPOVJEDNIŠTVU HVO-A I ABIH / THE FATE OF SIGNED JOINT COMMAND AGREEMENTS BETWEEN THE HVO AND ABIH	
Tomić, I., Vidović, Z., Krndelj, P.	52
USTAVNI IDENTITET BIH PRIJE I POSLIJE RASPADA SFRJ-A / THE CONSTITUTIONAL IDENTITY OF B&H BEFORE AND AFTER THE DISSOLUTION OF THE SFRY	
Vanjek, D., Vukoja, I.	54
NAJIZRAŽENIJI OPĆI OBRASCI POLITIČKOGA KONOTIRANJA POSAVINE U JAVNOME PROSTORU BIH / THE MOST COMMON GENERAL PATTERNS OF POLITICAL CONNOTATING OF POSAVINA IN THE PUBLIC SPACE OF BIH	
Vizjak, M., Knežević, D., Perić Kaselj, M.	56
ULAZAK BOSNE I HERCEGOVINE U EUROPSKU UNIJU - DUGOROČNA PRETPOSTAVKA POV RATKA HRVATA U POSAVINU / BOSNIA AND HERZEGOVINA'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION - A LONG-TERM ASSUMPTION OF RETURN OF CROATS TO POSAVINA	
Žepić, B.	58
NUŽNOST I NEOPHODNOST USKLAĐIVANJA USTAVNO-PRAVNOGA PORETKA BIH S EUROPSKIM PRAVNIM OKVIROM U CILJU PRIKLJUČENJA EUROPSKOJ UNIJI / THE NECESSITY OF APPROXIMATION OF THE CONSTITUTIONAL ORDER OF B&H WITH THE EUROPEAN LEGAL FRAMEWORK TO ACCESS TO THE EUROPEAN UNION	

Arlović, M.

POSAVINA U OBRANI SUVERENOSTI I SAMOSTALNOSTI BIH TE KONSTITUTIVNOSTI I OPSTOJNOSTI NJEZINIH KONSTITUTIVNIH NARODA

Sažetak: Raspadom SFRJ-a otvorio se postupak osamostaljenja za sve socijalističke republike koje su je tvorile, pa tako i za Socijalističku Republiku Bosnu i Hercegovinu. U osamostaljenju SR BiH te u njezinoj tranziciji iz socijalističkoga u građanski demokratski poredak etnonacionalnim političkim strankama otvorio se prostor za ostvarenje konцепcija o tome što BiH jest, kakva treba biti i dokle se po obuhvatu i sadržaju protežu prava i slobode konstitutivnih naroda. Kako je znano, njihove koncepcije utemeljene su na stavu SDA da BiH treba biti unitarna građanska država, stavu HDZ-a da je treba urediti kao složenu državu – uniju triju etničkih jedinica i stavu SDS-a koji se zauzima za stvaranje srpske nacionalne države na prostoru BiH koja ulazi kao jedna od članica u saveznu državu Jugoslaviju, a može uspostaviti veze sa zajednicama koje će stvoriti druga dva konstitutivna naroda. U ostvarivanju svoje koncepcije Srbi se nisu libili postupati na neutravilan i nezakonit način, uključujući zloupotrebu međunarodnoga prava (prava naroda na samoodređenje). Osim toga, agresivnim su ratom, zajedno s JNA te snagama iz Srbije i Crne Gore, stvarali srpsku državu na području BiH s ciljem njezine secesije i uključivanja u državni savez, tzv. Veliku Srbiju u kojoj će živjeti svi Srbi. Takođim djelovanjem teško su kršena kolektivna prava i slobode druga dva konstitutivna naroda te individualna ljudska prava i slobode njihovih pripadnika i pripadnika nacionalnih manjina koje žive u BiH. Istovremeno su kršena i državna prava države BiH, posebice njezino pravo suvereniteta i teritorijalnoga integriteta. Prava konstitutivnih naroda i prava države BiH u međusobnoj su uzajamnoj povezanosti. Povreda prava konstitutivnih naroda i drugih odražava se na stupanj ostvarivosti po kvantiteti i kvaliteti konstitucionalističkih prava BiH kao države. I obratno, ugrožavanje njezinih prava, napose njezine suverenosti i teritorijalne cjelovitosti, nužno dovodi do povrede kolektivnih i individualnih prava konstitutivnih naroda i njezinih nacionalnih manjina. To nikako ne znači da konstitutivni narodi i nacionalne manjine ne mogu i ne trebaju otvoriti raspravu o ustroju BiH. Dapače, to mora biti njihova odluka, ali kada se to želi učiniti na demokratski način u državi vladavine prava, onda se to mora učiniti u skladu s međunarodnim i unutrašnjim pravom, a ne njihovom zloupotrebom. Hrvati, Bošnjaci i drugi koji žive u Posavini među prvima su prepoznali i razotkrili

krajnju namjeru Srba i velikosrpske politike u odnosu na BiH, pa i na Hrvatsku, odnosno namjeru osvajanja njihova teritorija radi stvaranja Velike Srbije. Pozivom na svoja ustavna i međunarodna prava samoorganizirali su se u obrani suvereniteta i samostalnosti BiH te svoje opstojnosti kao konstitutivnih naroda. Njihovo pravo na samoobranu i njezino samoorganiziranje proizlazilo je ne samo iz ustavno-pravne osnovanosti nego i iz stvarnih odnosa koji su nastupili u BiH, zbog krize i nefunkcioniranja institucija vlasti krajem 1991. i tijekom 1992. Zapravo su općine organizirale stanovništvo u obrani životne ugroženosti, razaranja i uništavanja domova i ostale privatne imovine. Moglo bi se s pravom reći da se radi o obrani iz nužde. Ne braniti se znači prihvati podređeni položaj i/ili biti protjeran s područja gdje se vjekovima živi. Ovaj će rad s ustavno-pravnoga gledišta pokušati dati odgovore na postavke sadržane u svome sažetku, uz korištenje, u mjeri koja je nužna, i međunarodno-pravnoga gledišta.

Ključne riječi: osamostaljenje SR BiH, suverenost i samostalnost, konstitutivni narodi, agresivni rat, pravo na samoobranu i obranu, opstojnost i dostojanstvo entiteta, pravo naroda na samoodređenje i njegova zlouporaba, dissolucija, secesija.

Podatci o autoru: dr. sc. Arlović, M.[ato], Ustavni sud Republike Hrvatske, Trg svetoga Marka 4, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska.

Arlović, M.

POSAVINA IN DEFENCE OF THE SOVEREIGNTY AND INDEPENDENCE OF B&H AND THE CONSTITUENCY AND EXISTENCE OF ITS CONSTITUENT PEOPLES

Abstract: With the dissolution of the SFRY, the process of independence was opened for all the socialist republics that formed it, including the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina. In the independence of the SRB&H, and its transition from a socialist to civic democratic order, ethnonational political parties were given space to realize its conceptions of what B&H is, what it should be and the scope and content of rights and freedoms of the constituent peoples. As it is known, their conceptions are based on the following views: SDA's conception that B&H should be a unitary citizen-state; HDZ's conception that it should be regulated as a complex state - a union of three ethnic units and the conception of SDS that aims to create Serbian national state at the territory of Bosnia and Herzegovina, which enters to Federal Republic of Yugoslavia as one of the members and can establish links with the communities from the other two constituent peoples. In realizing their conception, the Serbs did not refrain from acting unconstitutionally and illegally, including abuse of international law (the right of peoples to self-determination). Besides, together with the JNA and forces from Serbia and Montenegro,

they were aggressively creating a Serbian state in the territory of B&H, with the aim of secession and joining the state union, so-called Greater Serbia in which all Serbs would live. Such actions have severely violated the collective rights and freedoms of the other two constituent peoples, as well as the individual human rights and freedoms of their members and national minorities living in B&H. At the same time, the state rights of B&H, particularly its right to sovereignty and territorial integrity have been violated. The rights of the constituent peoples and the rights of the state B&H are interconnected. The violation of the rights of the constituent peoples and others reflects on the degree of attainability, in the quantity and quality of the constitutional rights of B&H as a state. Besides, the threat to its rights, especially its sovereignty and territorial integrity necessarily violate the collective and individual rights of the constituent peoples and its national minorities. It does not mean that constituent peoples and national minorities cannot and should not open a debate on the organization of B&H. Indeed, it must be their decision, but when it is to be done democratically in a state governed by the rule of law then it must be done following international and domestic law, not their misuse. Croats, Bosniaks and others living in Posavina were among the first to recognize and disclose the ultimate intention of Serbs and Greater Serbian politics to B&H, and also to Croatia, i.e. the intention to conquer their territory to create Greater Serbia. Referring to their constitutional and international rights as constituent peoples, they organized themselves in defence of the sovereignty and independence of B&H and their existence as constituent peoples. Their right to self-defence and its self-organization arose not only from the constitutional and legal basis but also from the real relations that occurred in B&H, the crisis and the non-functioning of government institutions at the end of 1991 and during 1992. In fact, the municipalities organized the population to defend from life threat, destruction of homes and other private property. It could be rightly said that it was an emergency defence, because, without it, it would mean acceptance of a subordinate position and/or being expelled from the area in which they had lived for centuries. It was emergency defence because legal state bodies were not able to organize and implement it throughout B&H.

This paper aims to respond to the settings contained in its summary, including the international legal aspect from a constitutional-legal point of view.

Keywords: independence of the SRB&H, sovereignty and independence, constituent peoples, aggressive war, right to self-defence and defence, existence and dignity of entities, right of peoples to self-determination and its abuse, dissolution, secession.

About the author: Arlović, M.[ato], PhD, The Constitutional Court of the Republic of Croatia, Trg svetoga Marka 4, 10000 Zagreb, Republic of Croatia.

Baković, M., Andrić, M.

PRAVNE I STVARNE MOGUĆNOSTI POVRATKA HRVATA U BOSANSKU POSAVINU NA PRIMJERU SELA GAREVAC

Sažetak: Devedesete godine dvadesetoga stoljeća ostavile su trajan trag na područje Bosanske Posavine, ponaviše na planu raseljavanja mjesnoga stanovništva čija su mjesta zahvaćena ratnim zbivanjima, u što se može ubrojiti gotovo kompletan bosanskoposavski teritorij. Selo Garevac bosanskoposavsko je mjesto u kojem se, prema posljednjemu popisu, a prije ratnih događaja devedesetih godina, mjesno stanovništvo većinski izjašnjavalo hrvatskim. Stanovnici mjesta Garevac smatrali su se dijelom zapadnoeuropskoga kruga etnološki i kulturno, karakterizirala ih je posebna usmenoknjiževna baština, folklor, bogata povijest i tradicija što se, osim već navedenoga, može potvrditi i na onomastičkome planu. Raspadom bivše države i uspostavljanjem entiteta Republike Srpske na prostoru Bosanske Posavine, a samim time i na području sela Garevac, mjesno je stanovništvo raseljeno, većina je objekata razoren, a povratak stanovništva onemogućen. U takvim uvjetima, iako u izbjeglištvu, mjesno stanovništvo ne odustaje od svojih objekata i habitusa, nego se, njegujući svoju baštinu, organiziraju u državama u kojima se nalaze u izbjeglištvu. Nakon *Daytonskoga sporazuma* kojim je zajamčena ravnopravnost triju konstitutivnih naroda, dio stanovništva (iako zanemariv i uglavnom u trećoj dobi) ipak se odlučuje na povratak u entitet novonastale Republike Srpske s namjerom da tamo završi svoj životni ciklus. Brojni Garevljani uplaćuju donacije za obnovu mjesne crkve, gradi se Napretkova Otvorena kuća – centar za mir i kulturu dijaloga, u selo se polako vraća kultura, a izbjeglo stanovništvo obnavlja kuće te se neki Garevljani definitivno odlučuju vratiti u selo. Do 2019. godine obnovljen je velik dio objekata i uspostavljen je suživot s novim stanovništvom. Garevljani nastavljaju s obilježavanjem tradicionalnih manifestacija, svjetovnih i sakralnih (od kojih je važno napomenuti srpanj i svetkovinu svetoga Ilijе), organiziraju se druženja, humanitarne akcije, osniva se portal koji povezuje Hrvate izvan Garevca i povratnike, a osim nekih kulturnih institucija i udruga poput Napretka, Garevljani uglavnom samostalno nanovo grade svoj izgubljeni zavičaj, ponaviše donacijama. Iako je njihov povratak otežan s obzirom na to da je prošlo mnogo godina prije nego što su se uopće stvorili konkretni uvjeti za povratak pa se velik dio stanovništva nastanio u Hrvatskoj, Švicarskoj i Njemačkoj te drugim europskim zemljama, do 2019. godine Garevac ipak bilježi povećanje broja povratnika. U takvim uvjetima konačno

se objavljuje i službena informacija iz političkoga vrha Republike Srpske da će upravo kroz ovo selo proći nova autocesta, što bi značilo da će se srušiti i stotinu novoobnovljenih kuća, od čega je posebno tragična činjenica da bi se, slijedom događaja, srušio i kulturni objekt – Napretkova Otvorena kuća. Ovaj će rad tematizirati gradnju autoceste kao mogućnost završne faze iseljavanja jednoga od konstitutivnih naroda, opstrukciju mogućnosti povratka iseljenoga stanovništva te medijski diskurs glede ove problematike u državama Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini na primjeru izabranih glasila, od pripreme do završne faze.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, selo Garevac, hrvatski jezik, folklor, baština, migracije, obnova, *Daytonski sporazum*, etničko čišćenje.

Podatci o autorima: Baković, M.[atijas], Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Borongajska 83d, Zagreb; Andrić, M.[atea], mag. educ. philol. croat., Gimnazija Marul Zagreb, Vodnikova 12, 10000 Zagreb.

Baković, M., Andrić, M.

LEGAL AND REAL POSSIBILITIES OF RETURN OF CROATS TO BOSNIAN POSAVINA ON THE EXAMPLE OF THE VILLAGE OF GAREVAC

Abstract: The nineties of the twentieth century left a lasting mark on the area of Bosnian Posavina. In the village of Garevac in Bosnian Posavina, according to the population census, before the 1990s, the local population declared themselves majority Croatian. Ethnologically and culturally, the locals considered themselves as a part of the Western European circle, characterized by a special literary heritage, folklore, history and tradition, which, in addition, can be confirmed by the onomastic studies. The disintegration of the former state and the formation of the Republika Srpska entity in the area of Bosanska Posavina and (consequently) in the area of the village of Garevac led to the displacement of the local population, most of the homes were destroyed and the return of the population prevented. In such conditions, although in exile, the locals did not give up their culture. They organized themselves in the other countries nurturing their heritage, not forgetting their homeland. According to the Dayton agreement, which guarantees the equality of the three constituent nations, a part of the population (mostly old people) decides to return to the entity of the newly formed Republika Srpska. Numerous people of Garevac pay donations for the reconstruction of the local church, Napredak's Open House is being built - a centre for peace and culture of dialogue, the culture is returning to the village, although the population structure has been significantly changed, and the refugee population is renovating houses in Garevac. By 2019, a large number of houses have been renewed, coexistence with a new population in village has been established,

the people of Garevac continue to mark traditional manifestations, secular and sacral (of which is the most important the Feast of St. Elijah in July), social gatherings are organized, humanitarian actions are formed, local news organ is formed which connects Croats outside Garevac and people who returned in village. With the help of some cultural institutions and associations such as Napredak, the people of Garevac have rebuilt their lost homeland, mostly through donations. Given the fact that many years passed before concrete conditions were created to enable the return of people back to their homes, especially since a large part of the population had settled in Croatia, Switzerland, Germany and other European countries, by the 2019 more people still have returned in the village. In such conditions, the political leadership of Republika Srpska officially published information that a new highway will pass through this village, which means that a hundred new houses will be destroyed, including the cultural object - Napredak's Open House. This paper will discuss the construction of the highway as an opportunity for the final phase of the expulsion of one of the constituent people, obstruction of the possibility of return of the emigrated population, and media discourse on this issue in the countries of Croatia and Bosnia and Herzegovina on the example of selected newsletters, from its preparation to the final phase.

Keywords: Bosnian Posavina, Garevac, Croatian language, folklore, heritage, migration, revitalization, Dayton agreement, ethnic cleansing.

About the authors: Baković, M.[atijas], Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, Borongajska 83d, Zagreb; Andrić, M.[atea], mag. educ. philol. croat., Grammar School Marul Zagreb, Vodnikova 12, 10000 Zagreb.

Bralić, A.

ULOGA KULTURE U PROCESIMA HRVATSKE NACIONALNE INTEGRACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak: Poznati teoretičar nacije i nacionalizma Benedict Anderson naciju je definirao kao „zamišljenu“ zajednicu. Međutim, jasno je naglasio da nacija nije „izmišljena“ zajednica, nego da postoje preduvjeti koji omogućavaju prelazak premoderne (etničke) zajednice u modernu naciju. Upravo je kultura onaj supstrat koji omogućava taj prijelaz. Kod nacionalne integracije Hrvata Bosne i Hercegovine pripadnost zapadnomu katoličkom kulturnom krugu bila je ona odrednica koja je definirala posebnost te zajednice. U polemici između S. M. Džaje i Noela Malcolma oko stvaranja modernih bosanskohercegovačkih nacija Malcolm je postavio tezu da je vjerska pripadnost oblikovala isključivo međunacionalne razlike. Džaja je odbacio takvo pojednostavljinjanje i istaknuo je kulturno nasljeđe kao onaj integrativni faktor bosanskohercegovačkoga hrvatstva, a koje ga jasno odvaja od ostalih nacionalnih zajednica. Pripadnost Katoličkoj Crkvi nije bila stvar samo vjerskoga opredjeljenja, nego je povlačila baštinjenje čitava seta zapadnjačke kulture koji je dolazio u BiH školovanjem franjevaca i provođenjem kulturnih transfera. Međutim, ti transferi nisu bili jednosmjerni, nego su bosanski franjevci, šireći svoj teritorij daleko izvan bosanskoga područja, ujedno širili i kulturne obrasce kapitalnim djelima kao što su npr. *Cvitanuša* i *Babuša*. Na taj su način kulturološki integrirali prostor od Jadranskoga mora sve do Bačke. Može se reći da se pod njihovom egidom stvarao svehrvatski jezični *koine* temeljen na štokavskoj ikavici. Međusobna interakcija omogućila je da bosanskohercegovački katolici pozitivno reagiraju na vanjske poticaje širenja hrvatstva, počevši od razdoblja ilirizma do današnjih dana. Taj prostor integrirali su brojni istaknuti pojedinci iz kulture, od fra Ivana Franje Jukića, fra Martina Nedića, fra Grge Martića, Silvija Strahimira Kranjčevića do Nikole Šopa. Na kraju, uzet ćemo tekst s pročelja samostana na Šćitu (Rama): „Na poštenje Božie i korist redovnikah (bold A. B.) s pomoćju puka načinih O. P. fr. Pavu Vuičić župnik. Godine Gospodinove 1857.“ Župnik Pavu Vujčić upotrebljava pravopis zagrebačke filološke škole (genitivni nastavak -ah) u razdoblju dok Hrvatska stenje pod neoabsolutizmom, a Bosna i Hercegovina je dio Osmanskoga Carstva, kada je preko 90 % stanovništva nepismeno, a moderne prometnice ne postoje. Međutim, župnik odabire zagrebački pravopis, a ne neki drugi, što nije slučajno. Kroz ovu malenu sliku jasno je da Hrvati Bosne i Hercegovine nisu nikakva „izmišljena“ zajednica, nego nacija duboko kulturološki integrirana u širi hrvatski kontekst.

Ključne riječi: hrvatska nacionalna integracija, kulturni transferi, bosanski franjevci, zagrebačka filološka škola.

Podatci o autoru: dr. sc. Bralić, A.[nte], Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru, e-mail: abralic@unizd.hr.

—

Bralić, A.

THE ROLE OF THE CULTURE IN THE PROCESSES OF CROATIAN NATIONAL INTEGRATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: A renowned theorist of nation and nationalism Benedict Anderson defined the nation as an “imagined” community. However, he clearly emphasized that the nation is not a “fictional” community, but there are preconditions that allow the transition of a pre-modern (ethnic) community to a modern nation. Culture is the basis for this transition. Concerning the national integration of the Croats of Bosnia and Herzegovina, belonging to the Western Catholic cultural circle was the determinant that defined the particularity of that community. In the debate with S. M. Džaja, Noel Malcolm argued that religious affiliation exclusively shaped ethnic differences in the creation of modern Bosnian-Herzegovinian nations. Džaja rejected such simplification and emphasized cultural heritage as one of the integrative factors of Bosnian-Herzegovinian Croatianhood, which clearly separates it from other national communities. Affiliation with the Catholic Church was not only a matter of religious commitment, but it also entailed the inheritance of a whole set of Western culture coming to B&H through the education of the Franciscans and the implementation of cultural transfers. However, these were not one-way transfers as the Bosnian Franciscans spread cultural patterns through major works such as Cvitanuša and Babuš extending their territory far beyond the Bosnian area. In this way, they culturally integrated the area from the Adriatic Sea to the Bačka. It can be said that under their guise, the pan-Croatian language *koine* was created based on Štokavian icavian dialect/speech. The interaction allowed the Bosnian-Herzegovinian Catholics to respond positively to the external incentives for the expansion of Croatianhood, beginning from the period of Illyrianism to the present day. Fr. Ivan Franjo Jukić, Fr. Martin Nedić, Fr. Grgo Martić, Silvije Strahimir Kranjčević, Nikola Šop, who are prominent cultural figures, contributed to the integration of this area. Finally, we will give as an example the text from the front of the monastery at Šćit (Rama): „Na poštenje Božje i korist redovnikah (bold A. B.) s pomoćju puka načinih O. P. fr. Pavo Vuičić župnik. Godine Gos-podinove 1857.”, which means “To the honesty of God and the benefit of the monks (bold A. B.) with the help of the people O. P. fr. Pavo Vuičić vicar. In the year of our Lord 1857”.

The vicar Pavo Vuičić was using the spelling of the Zagreb Philological School (extension of -ah genitive) in the period when Croatia was groaning under neo-absolutism, and Bosnia and Herzegovina was a part of the Ottoman Empire. Over 90% of the population was illiterate and modern roads did not exist. However, the vicar had chosen the Zagreb spelling and not another, which was not by accident. Considering that, it is clear that the Croats of Bosnia and Herzegovina are not any "fictional" community but a nation that is deeply culturally integrated into the wider Croatian context.

Keywords: Croatian national integration, cultural transfers, Bosnian Franciscans, Zagreb Philological School.

About the author: Bralić, A.[nte], PhD, Department of History University of Zadar, e-mail: abralic@unizd.hr.

Brekalo, M.

VELIKOSRPSKA IDEOLOGIJA 1557. - 1995.

Sažetak: Velika Srbija kolokvijalni je naziv za nacionalistički i iridentistički projekt dijela srpske radikalne inteligencije, koji je nastao početkom 19. stoljeća. Povjesničari se nedvojbeno slažu oko ocjene da je Vuk Stefanović Karadžić bio *spiritus movens* ili *spiritus agens* projekta Velike Srbije. Međutim, velikosrpska ideologija svoje korijene ima u srednjem vijeku. Prvi njezini znaci pojavili su se nakon ponovne uspostave Pećke patrijaršije koja je uspostavljena beratom sultana Selima II. 1557. godine. Nakon toga pravoslavni je klir (svećenstvo) počeo promicati ideju ponovne uspostave Dušanova Carstva u njegovim negdašnjim povijesnim granicama. Carstvo se protezalo na područjima današnjih država: Republike Srbije, Republike Crne Gore, Republike Makedonije, Republike Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Grčke i Republike Albanije. U radu će biti prikazani geneza, posljedice i glavni kreatori i operativci velikosrpskoga projekta na području bivše SFRJ od 1557. do 1995., odnosno do okončanja ratnih djelovanja na području Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: velikosrpska ideologija, Velika Srbija, nacionalistički projekt, iridentistički projekt.

Podatci o autoru: ddr. sc. Brekalo, M.[iljenko], Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Osijek, e-mail: miljenko.brekalo@pilar.hr.

—
Brekalo, M.

THE GREATER SERBIAN IDEOLOGY 1557-1995

Abstract: The Greater Serbia is the colloquial name for the nationalist and irredentist project of a part of Serbian radical intelligence, which originated in the early nineteenth century. Historians undoubtedly agree that the *spiritus movens* or *spiritus agens* of the

Greater Serbia project was Vuk Stefanović Karadžić. However, the Greater Serbian ideology has its roots in the Middle Ages and its first signs appeared after the re-establishment of the Serbian Patriarchate of Peć, which was established by the berat of Sultan Selim II in 1557. Subsequently, the Orthodox clergy began to promote the idea of restoring the idea of Dušan's Empire within its former historical borders, which extended to the territories of present-day states: the Republic of Serbia, the Republic of Montenegro, the Republic of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Macedonia, the Republic of Bulgaria, the Republic of Greece and the Republic of Albania. This paper aims to present the genesis, consequences, the main creators and operatives of the Greater Serbia project in the area of the former SFRY in the period from 1557 to 1995, i.e. until the end of the war in the Republic of Croatia and the Republic of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: Greater Serbian ideology, Greater Serbia, nationalist project, irredentist project.

About the author: Brekalo, M.[iljenko], PhD, The Institute of Social Sciences Ivo Pilar - Regional Centre Osijek, e-mail: miljenko.brekalo@pilar.hr.

Bušić, K.

BOSANSKA POSAVINA U TISKOVINAMA SLAVONIJE, SRIJEMA I BAČKE 1939. – 1941. GODINE

Sažetak: Autor u radu analizira medijsku prisutnost tema vezanih za Bosansku Posavinu u razdoblju Banovine Hrvatske. Posebice je prikazana identitetska poveznica prostora Bosanske Posavine s prostorom Banovine Hrvatske te zajedničko djelovanje organizacija HSS-a i Seljačke sloge iz Srijema i Slavonije s istim na prostoru Bosanske Posavine. Autor također analizira pisanje tiska s prostora Bačke, prije svega *Subotičkih novina* o suradnji bačkih Hrvata s posavskim Hrvatima u cilju jačanja kulturnih i nacionalnih veza. Posebna je pažnja pritom posvećena i ključnoj temi svehrvatskoga otpora stanovništva Slavonije, Srijema, Baranje, Bačke i Bosanske Posavine naspram nastojanja velikosrpskoga jugo-slavenskog monarhističkog režima u njihovim pokušajima rušenja Banovine Hrvatske i teritorijalnom i nacionalnom dezintegriranju navedenih hrvatskih krajeva.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, Slavonija, Srijem, Bačka, Banovina Hrvatska, Kraljevi-na Jugoslavija, tisak.

Podatci o autoru: dr. sc. Bušić, K.[rešimir], Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Borongajska cesta 83, 10000 Zagreb.

Bušić, K.

BOSNIAN POSAVINA IN NEWSPAPERS OF SLAVONIJA, SRIJEM AND BAČKA IN THE PERIOD OF 1939-1941

Abstract: The author analyses the media presence of topics related to Bosnian Posavina in the period of the Banovina of Croatia. In particular, the identity of the Bosnian Posavina region with the territory of the Banovina of Croatia is shown as well as the joint activities of the HSS organizations and the *Seljačka sloga* from Srijem, Slavonia and region of the Bosnian Posavina. The author also analyses the writing of the press from the region of Bačka, above all the *Subotičke novine* on the co-operation of the Bačka Croats with the Posavina Croats aiming to strengthen cultural and national ties. Special attention is also paid to the key theme of the pan-Croatian resistance of the population of Slavonia, Srijem, Baranja, Bačka and Bosanska Posavina against the efforts of the Greater Serbian monarchist regime in their attempts to overthrow the Banovina of Croatia and territorial and national disintegration of the aforementioned Croatian territories.

Keywords: Bosnian Posavina, Slavonija, Srijem, Bačka, Banovina of Croatia, Kingdom of Yugoslavia, print.

About the author: Bušić, K.[rešimir], PhD, Croatian Studies, University of Zagreb.

Jurčević, J.

BOSNA I HERCEGOVINA U KONTEKSTU ODNOSA MEĐUNARODNE ZAJEDNICE PREMA „JUGOSLAVENSKOJ KRIZI“ (do sredine siječnja 1992. godine)

Sažetak: Krajem 1980-ih i tijekom 1990-ih godina u „istočnoj“ (komunističkoj) Europi odvijali su se brzi i složeni povijesni procesi sloma komunističkih upravljačkih sustava i raspadanja pojedinih država. U tome povijesnom procesu jedino su se na prostoru bivše Jugoslavije događali ratni sukobi koji su bili posljedica srpske oružane agresije. Unutar tadašnje „jugoslavenske krize“ najsloženija politička i ratna situacija bila je na prostoru Bosne i Hercegovine (BiH) te su se na tome prostoru najviše ispreplitali međunarodni, jugoslavenski, srpski, hrvatski i unutarnji bosanskohercegovački interesi i odnosi, koji su u velikoj mjeri ostali znanstveno neistraženi. Ukupni tijek naznačenih događanja bitno je ovisio o odnosu međunarodne zajednice prema „jugoslavenskoj krizi“. U ovome je radu, na temelju dokumenata međunarodne zajednice i dokumenata zainteresiranih država te drugih povijesnih izvora, istražen položaj BiH u kontekstu odnosa međunarodne zajednice prema „jugoslavenskoj krizi“ do sredine siječnja 1992. godine, kada su međunarodno priznate Slovenija i Hrvatska, a priznanje BiH odgođeno je. Iz događaja koji su obuhvaćeni ovim radom razvidno je da su se glavne europske i svjetske institucije međunarodne zajednice s velikim zakašnjenjem uključile u rješavanje „jugoslavenske krize“, a kada su se postupno uključivale, pristup je na niz načina bio neodgovarajući stvarnoj situaciji. To se posebno naglašeno prepoznaje iz odnosa međunarodne zajednice prema tadašnjoj situaciji u BiH. Uz to, unutar međunarodne zajednice (i između pojedinih država) došlo je do sukoba interesa, nesuglasja i potom velikoga razilaženja u koncepciji i redoslijedu donošenja odluka i akcija. Zbog svega toga neopravdano je došlo do odgode međunarodnoga priznanja BiH, a sve skupa pogodovalo je razbuktavanju srpske oružane agresije na BiH.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, međunarodna zajednica, Europska zajednica, Ujedinjene nacije, srpska oružana agresija.

Podatci o autoru: prof. dr. sc. Jurčević, J.[osip], Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu.

BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE CONTEXT OF RELATIONS OF INTERNATIONAL COMMUNITIES TOWARDS THE "YUGOSLAV CRISIS" (until mid-January 1992)

Abstract: In the late 1980s and during the 1990s, rapid and complex historical processes of the breakdown of communist governance systems and the disintegration of individual states took place in "Eastern" (communist) Europe. In this historical process, only in the territory of the former Yugoslavia, conflicts occurred as a result of Serbian armed aggression. Within the "Yugoslav crisis" then, the most complicated political and war situation was in the territory of Bosnia and Herzegovina (B&H), and the greatest intertwining of international, Yugoslav, Serbian, Croatian and internal B&H interests and relations was at that area. Up to the present, they have largely remained scientifically unexplored. The overall course of these events depended significantly on the attitude of the international community towards the "Yugoslav crisis". This paper explores the position of B&H in the context of the international community's relations with the "Yugoslav crisis" - based on international community and documents of interested countries and other historical sources, until mid-January 1992 when Slovenia and Croatia were internationally recognized, and the recognition of B&H had been delayed. The events covered in this paper show that the major European and international institutions of the international community were very late in addressing the "Yugoslav crisis", and when they gradually became involved the approach was in many ways inadequate to the real situation. This can be specially seen from the attitude of the international community towards the situation in B&H at that time. Besides, there was a conflict of interests within the international community (and between countries), disagreement and then a wide divergence in the concept and order of decision-making and action. Due to all this, B&H's international recognition was unjustifiably delayed, and all together favoured the fomentation of Serbia's armed aggression against B&H.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, the international community, European Community, United Nations, Serbian armed aggression.

About the author: Jurčević, J.[osip], PhD, Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb.

Jurić, T.

ZAMJENA STANOVNIŠTVA – POMICANJE HRVATA BOSANSKE POSAVINE U SREDNU EUROPU

Sažetak: U Bosni i Hercegovini postojali su određeni strukturni sociopolitički razlozi koji su doveli do rata. Rat je zaustavljen, ali strukturni uzroci koji su do njega doveli još nisu riješeni. Bit problema leži u tome da nema minimalne suglasnosti Bošnjaka, Srba i Hrvata o ustrojstvu države i rasподjeli moći u njoj pa samim time ni o vrijednostima i normama zajedničkoga života. Upravo te okolnosti proizvode čitav niz specifičnih problema koji sprječavaju funkcionalnu organizaciju države i društva. Novija politološka istraživanja (Wolfgang Merkel, Claus Offe) ne idu u prilog stabilnoj budućnosti zemlje. Pokazuju da se multietničke države znatno teže konsolidiraju kao demokracije te pokazuju da su one povijesne iznimke, a nikada trajne vrijednosti. Treba napomenuti da je Bosna i Hercegovina prema svim kriterijima političkih znanosti tipično podijeljeno društvo te da ona nikada nije bila idiličan prostor suživota triju nacija i triju vjera. No, budući da je BiH međunarodno zadana i čuvana državna zajednica, svaki je pokušaj da se to stanje promijeni u sadašnjoj konstelaciji međunarodnih odnosa uzaludan i besmislen. S druge pak strane zemlji je u postojećem ustavnom okviru i geopolitičkoj situaciji ispunjavanje kriterija iz Kopenhagena i pridruživanje EU praktički nemoguće izvedivo. Kako bi život u situaciji podijeljenoga društva uopće bio moguć, državu treba dosljedno urediti prema modelu konsocijacijske demokracije. Glavni uvjet stvaranja samoodržive demokratske države jest slobodno teritorijalno-političko organiziranje triju glavnih nacionalnih zajednica. Sadašnje stanje umjetno stvorenih administrativnih granica među kantonima/županijama samo prikriva činjenicu kako je na djelu zapravo etnička teritorijalno-politička samouprava. BiH je izgubila preko milijun i pol stanovnika u odnosu na predratnu brojku (CIA, 2018.), što je zasigurno posljedica rata i agresije na zemlju, ali i ogromna iseljavanja. Godine 2019. sva tri naroda u Bosni i Hercegovini imaju manje stanovništva u ukupnom broju, a u postocima su Hrvati doživjeli najveći pad. Sve analize (Akrap, 2017.) pokazuju da će se zbog iseljavanja iz BiH udio Srba i Hrvata u BiH i dalje smanjivati, dok će udio Bošnjaka rasti jer su u prosjeku najmlađi i manje se iseljavaju od Hrvata i Srba. Ove činjenice otvaraju niz složenih pitanja te na koncu ono neizbjegno: Koliko će trebati vremena da Hrvati izgube status konstitutivnoga naroda u BiH? Ovakav razvoj situacije može otvoriti i pitanja: Želi li tko da se BiH isprazni od Hrvata? I, naravno, kakva je uloga Europske unije u cijelome procesu? Naime, zamjene teritorija i stanovništva nisu

nepoznate u ljudskoj povijesti. Štoviše, UN ih smatra jednim od tri prihvatljiva načina rješavanja sukoba, ali i kao rješenje za pitanje depopulacije (UNO – Abteilung für Bevölkerungsfragen, 2000.). Međunarodne migracije svakako nisu interesno neutralne i ne događaju se slučajno, nego se proizvode. One nisu slučajan društveni fenomen (Mesić, 2014: 176). Velika pokretanja stanovništva kao ona koja su rušila brojna carstva tijekom povijesti (Rimsko Carstvo, primjerice) uvijek su kontrolirana i upravljana. Danas se demografskom politikom još češće osvajaju prostori. Izbjegavaju se ratovi, ali se stanovništvom kontroliraju pojedini prostori. Kroz migracije prostor se osvaja novim načinima (Šterc, 2013.). Zamjena stanovništva svakako je najgora stvar za Hrvate u Posavini, ali i generalno u cijeloj BiH. Naime, stanovništvo koje u jednome prostoru nestaje počinje se popunjavati nekim novim stanovništvom.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, zamjena stanovništva, etnička Posavina, Hrvati u BiH, Županija Posavska, BiH, EU.

Podatci o autoru: dr. sc. Jurić, T.[ado], Hrvatsko katoličko sveučilište, Ilica 242, 10000 Zagreb, e-mail: tado.juric@unicath.hr; tadojuric@gmail.com.

Jurić, T.

POPULATION REPLACEMENT – THE DISPLACEMENT OF BOSNIAN POSAVINA CROATS INTO CENTRAL EUROPE

Abstract: There were structural socio-political reasons that led to the war in Bosnia and Herzegovina. The war has stopped, but the structural causes that led to it have not yet been resolved. The essence of the problem is that there is no minimum agreement between Bosniaks, Serbs and Croats about the organization of the state and the distribution of power within it, and therefore about the values and norms of living together. These circumstances produce a number of specific problems that impede the functional organization of the state and society.

Recent political studies (Wolfgang Merkel; Claus Offe) are not in the favour of stable future for the country, showing that it is difficult for multiethnic states to consolidate as democracies and these are usually historical exceptions and not lasting values. It is worth noting that Bosnia and Herzegovina is a typically divided society by all political science criteria and that it has never been an idyllic space for the coexistence of three nations and three religions. However, since B&H is an internationally defended and guarded state union, any attempt to change this situation in the current constellation of international relations is futile and pointless. On the other hand, in the current constitutional framework and geopolitical situation, meeting the Copenhagen criteria and thus joining the EU is practically impossible. To enable normal life in a divided society, the sta-

te should be consistently regulated according to the model of consociational democracy. The main condition for creating a self-sustaining democratic state is the free territorial-political organization of the three major national communities. The current state of artificially created administrative borders between cantons only disguises the fact that it is ethnic territorial-political self-government. B&H lost over one and a half million inhabitants compared to its pre-war figure (CIA 2018), which is certainly the result of war and aggression on the country, but also of huge emigration. In 2019, all three peoples in Bosnia and Herzegovina have a smaller population in total, and Croats experienced the largest decline. All analyses (Akrap, 2017) show that the share of Serbs and Croats in B&H will continue to decrease as a result of emigration from B&H, while the share of Bosniaks will increase because they are on average the youngest and less emigrant than Croats and Serbs. These facts raise several complex questions and, in the end, the inevitable: how long will it take for Croats to lose their status as constituent people in B&H? This development of the situation may also raise the question of whether anyone aims to clear B&H of Croats? And of course what is the role of the EU in the whole process. Namely, the replacement of territory and population are not unknown in human history. Moreover, the UN regards them as one of the three acceptable ways of resolving conflict, but also as a solution to the issue of depopulation (UNO-Abteilung für Bevölkerungsfragen, 2000). International migrations are certainly not interestingly neutral and do not happen by chance but are produced. They are not an accidental social phenomenon (Mesić, 2014:176). Large population movements such as those that overthrew many empires throughout history (e.g. the Roman Empire) have always been controlled and governed. Today, demographic policies are increasingly conquering spaces. Wars are avoided, but individual areas are controlled by the population. Through migration, space is conquered in new ways (Šterc, 2013). Population substitution is certainly the worst thing for Croats in Posavina, but also generally throughout B&H. Specifically, a population that is disappearing in one space is beginning to fill up with some new population.

Keywords: Bosnian Posavina, replacement of population, ethnic Posavina, Croats in B&H, Posavina Canton, B&H, EU.

About the author: Jurić, T.[ado], PhD, Catholic University of Croatia, Ilica 242, 10000 Zagreb, e-mail: tado.juric@unicath.hr.

Nazor, A.

HRVATI IZ BIH I HRVATSKE (ULOGA MEDIJA U NAMETANJU PERCEPCIJE I ZAOBILAŽENJU ČINJENICA)

Sažetak: U dijelu medija u Hrvatskoj pojedini autori već duže vrijeme selektivno pišu o ulozi Hrvatske i Hrvata u ratu u Bosni i Hercegovini, odnosno o ulozi RH u obrani BiH od velikosrpske agresije. Dio autora potpuno zanemaruje činjenicu da su Hrvati u BiH autohton i konstitutivan narod, koji bi trebao biti i ravnopravan s ostala dva konstitutivna naroda. Stoga će u izlaganju govoriti o navodnome „istočnom grijehu hrvatske politike“, odnosno o pokušaju da se kroz medije u Hrvatskoj Hrvatima nametne osjećaj krivnje za događaje u BiH. Percepцији o navodnoj dogovorenoj podjeli BiH između Hrvatske i Srbije, koja se pokušava dokazati kroz navodni dogovor predsjednika Tuđmana i Miloševića u Karađorđevu u ožujku 1991., suprotstaviti će činjenice iz izvora. Na primjerima iz svakodnevnoga života, primjerice na iskustvu sudjelovanja u procesu pisanja novoga kurikula za predmet Hrvatska povijest u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj, osvrnut će se i na pitanje koliko su mediji u Hrvatskoj, ali i razdoblje komunističke Jugoslavije, utjecali na percepцију Hrvata i hrvatskih građana o Hrvatima u BiH te kakvo je danas značenje pojma Banovina Hrvatska.

Ključne riječi: hrvatska politika, obrana, velikosrpska politika i agresija, Banovina Hrvatska, Vance-Owenov plan, mediji.

Podatci o autoru: dr. sc. Nazor, A.[nte], Hrvatski dokumentacijsko-memorijalni centar, Marulićev trg 21, 10000 Zagreb.

Nazor, A.

CROATS FROM B&H AND CROATIA (THE ROLE OF THE MEDIA IN IMPOSING PERCEPTION AND CIRCUMVENTING FACTS)

Abstract: In the Croatian media, some authors have been selectively writing for a long time about the role of Croatia and the Croats in the war in Bosnia and Herzegovina, i.e. the role of the Republic of Croatia in defending B&H against Greater Serbian aggression. Some authors completely disregard the fact that Croats in B&H are indigenous and constituent people, who should be on an equal footing with the other two constituent peoples. Therefore, in my presentation, I will talk about the alleged "original sin of Croatian politics", i.e. the attempt to impose a sense of guilt on events in B&H through the media. I will contradict the facts from the source to the perception of the allegedly agreed division of B&H between Croatia and Serbia, which they try to support with the alleged agreement of Presidents Tuđman and Milošević in Karadžorđevo in March 1991. The author will present examples from everyday life, e.g. the experience of participating in the process of writing a new curriculum for the subject Croatian History in Primary and Secondary Schools in Croatia. The author will also address the question of how much the media in Croatia but also the period of Communist Yugoslavia influenced the perception of Croats and Croatian citizens about Croats in B&H, and what is the meaning of the term Banovina of Croatia today.

Keywords: Croatian politics, defense, Greater Serbian politics and aggression, Banovina of Croatia, Vance-Owen plan, media.

About the author: Nazor, A.[nte], PhD, Croatian Documentation-Memorial Centre, Marnulićev trg 21, 10000 Zagreb.

Marčetić, S.

ZLOČIN JUGOSLAVENSKE NARODNE ARMIJE I SRPSKIH PARAVOJNIH POSTROJBI NAD HRVATIMA U LANIŠTIMA, DONJEM VUKŠIĆU I ULICAMA 8. SVIBNJA 1992. GODINE

Sažetak: Krajem ljeta 1991. godine Jugoslavenska narodna armija (JNA), potpomognuta pobunjenim srpskim stanovništvom te paravojnim srpskim jedinicima, svoje ratno djelovanje s Republike Slovenije i Republike Hrvatske već je bitno usmjeravala na prostor Bosne i Hercegovine te se njezino prvo otvoreno oružano djelovanje bilježi krajem rujna i početkom listopada 1991. godine u selu Ravno u istočnoj Hercegovini. U tome kontekstu postajalo je sve izvjesnije da ni prostor Bosanske Posavine ne može izbjegći JNA napade koji su se po principu spojenih posuda širili na teritorije s nesrpskim stanovništvom, a s jasnim ciljem etničkoga čišćenja tih prostora od istoga, tj. Hrvata i Muslimana-Bošnjaka. Već u rano proljeće 1992. godine na prostoru Bosanske Posavine započinju otvoreni napadi Jugoslavenske narodne armije potpomognute različitim srpskim formacijama i domaćim srpskim stanovništvom. Dok otvoreni napadi na prostoru Bosanskog Broda, Dervente i cijelog dijela sjeverne Posavine započinju već u ožujku, a JNA i srpske vojne i paravojne formacije vrše stravične zločine od početka travnja u Semberiji i Bijeljini, Brčko i istočna Posavina izbjegavaju otvoreni oružani napad sve do kraja travnja 1992. godine. Treba istaći da u to vrijeme na prostoru Brčkoga i u okolnim hrvatskim i muslimanskim/bošnjačkim selima još uvijek nema organizirane obrane. Uspostavljeni su krizni stožeri (općinski i mjesni) koji ilegalno vrše naoružavanje Hrvata i Muslimana-Bošnjaka, ali još nema govora o organiziranim vojnim jedinicama ni formalnome vojnou ustroju. U tome je kontekstu hrvatsko i muslimansko-bošnjačko stanovništvo, kako u gradu Brčkom tako i u rubnim prigradskim zonama, ali i okolnim selima, bilo bez značajnije vojne zaštite i prepušteno na milost JNA jedinicama i srpskim paravojnim formacijama koje se nakon svoga zločinačkog pohoda u Bijeljini i okolnim mjestima premještaju u Brčko. Kao formalni početak oružanoga napada na općinu Brčko, tj. Hrvate i Bošnjake-Muslimane u njoj, uzima se 1. svibnja 1992. godine kada srpske jedinice u ranim jutarnjim satima velikom količinom eksploziva u zrak dižu most na rijeci Savi na koji je prethodno pušten do sada neutvrđen broj civila pješaka, koji su tom prilikom zajedno s mostom podignuti u zrak i smaknuti. Nastavak akcije etničkoga

čišćenja svega nesrpskog u općini Brčko uslijedio je već toga dana. Uslijedila su privođenja, mučenja i smaknuća, javna, otvorena smaknuća na ulicama grada koja su se nastavila idućih nekoliko dana u gradskim i prigradskim zonama grada Brčkog. Za te potrebe otvoreni su logori u Brčkome, i to Luka, Sportska dvorana Partizan i Hotel Posavina, a premlaćivanja, torture i smaknuća vršeni su i u zgradama policije i na ostalim pojedinačnim stratištima. Nakon što je gradsko područje uglavnom etnički očišćeno i stavljeno pod kontrolu JNA i srpskih postrojbi, uslijedilo je uspostavljanje kontrole nad pravcem Pelagićevo – vojarna Brčko. Naime, JNA je već nekoliko mjeseci prije u selu Pelagićevo, zajedno s drugim srpskim postrojbama, a potpomognuta domaćim srpskim stanovništvom, formirala do tada nepostojeću vojarnu u koju su grupirane velike količine oklopnih vozila i drugoga oružja i oruđa te ljudstva. S ciljem da osiguraju i prošire koridor Beograd – Banja Luka te očiste pravac Pelagićevo – vojarna Brčko JNA i srpske snage započele su u jutarnjim satima 8. svibnja 1992. akciju napada na sela Gorice, Laništa, Donji Vukšić, Ulice i dr. S nekoliko borbenih oklopnih vozila (BOV) i jednom pješačkom satnijom, krećući se iz smjera Pelagićeva preko Laništa, Donjega Vukšića i Ulica, JNA ulazi u navedena hrvatska sela te započinje otvoreno vojno djelovanje prema nenaoružanim civilima i civilnome stanovništvu koje u to vrijeme u svojim dvorištima pije jutarnju kavu. Tom prilikom u kućama i dvorištima zatekli su domaće stanovništvo, Hrvate iz ovoga kraja, nenaoružane civile i starce koji nisu vjerovali da može doći do novoga rata. Osim civila, našla se tu i grupa naoružanih branitelja pojedinaca. Toga 8. svibnja 1992. godine u već spomenutoj akciji masakrirano je i ubijeno 32 Hrvata. Od toga, prema izvješću SIPA-e, koja je naknadno vršila istragu, 28 civila i četiri vojnika. Najveći broj mučki ubijenih i, na najsvirepiji mogući način, masakriranih Hrvata bili su civili i starci u najpoznijim starosnim godinama, o čemu svjedoči i evidencija u knjigama umrlih. Tom prilikom žrtve su mučki ubijane, neki su vezani lancima i kao primjer vučeni za oklopnim vozilima ili traktorima. Do danas za zločin nad Hrvatima u Laništima, Donjem Vukšiću i Ulicama nitko nije osuđen. Optužnica nije podignuta ni po zapovjednoj odgovornosti, iako je lanac zapovijedanja sasvim jasan. Čak je imenom i prezimenom poznat i zapovjednik voda borbeno oklopnih vozila koja su toga 8. svibnja 1992. godine u navedenim selima provodila svoja nečasna djelovanja.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, Brčko, Laništa, Ulice, Donji Vukšić, koridor, ratni zločin, etničko čišćenje, civilne žrtve, Domovinski rat, JNA.

Podatci o autoru: Marčetić, S.[tjepan], mag. hist., Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskoga rata u Bosni i Hercegovini, Kneza Domagoja b. b., 88000 Mostar, e-mail: stjepan.marcetic7@gmail.com.

THE CRIME OF THE YUGOSLAV NATIONAL ARMY AND THE SERBIAN PARAMILITARY UNITS AGAINST THE CROATS IN LANIŠTA, DONJI VUKŠIĆ AND ULICE ON 8 MAY 1992

Abstract: By the end of the summer of 1991, the Yugoslav People's Army (JNA), assisted by rebel Serbs and paramilitary Serb units, had already directed its war activities from the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia to the region of Bosnia and Herzegovina. Its first open armed activity was recorded at the end of September and beginning of October 1991 in the village of Ravno in eastern Herzegovina. In that context, it is becoming increasingly clear that the area of Bosnian Posavina couldn't escape the JNA attacks, which by the principle of communicating vessels, spread to territories with non-Serb populations, with the clear aim of ethnic cleansing of those areas from Croats and Muslim-Bosniaks. It should be emphasized that there was no organized defence at that time in the Brčko area and the surrounding Croatian and Muslim-Bosniak villages. Crisis headquarters (municipal and local) which were illegally arming the Croats and Muslim-Bosniaks were formed. However, there was no talk of organized military units or formal military structures. In this context, both in the city of Brčko and in the peripheral suburban areas, as well as in the surrounding villages, the Croat and Muslim-Bosniak populations were without any significant military protection and at the mercy of the JNA units and Serbian paramilitary formations that after their criminal campaign in Bijeljina and surrounding places were moved to Brčko. The formal start of an armed attack on the Brčko municipality, i.e. on Croats and Bosniaks-Muslims was on 1 May 1992, when Serb units in the early morning hours blew up a bridge on the Sava River with a large amount of explosive. Before that, an unspecified number of civilian pedestrians were on the bridge and got killed. The ethnic cleansing action from everything non-Serbian continued the following day. The arrests, tortures and executions, public open executions on the streets continued over the next few days in the urban and suburban areas of Brčko. For these purposes, camps were opened in Brčko, namely Luka, Partizan Sports Hall, Hotel Posavina, and beatings, torture and executions were also carried out in the police building and at other individual execution sites. After the city area was mostly ethnically cleansed and put under the control of the JNA and Serbian units, they established control over the direction of Pelagić - Brčko Barrack. Namely, a few months earlier, the JNA and other Serb units, assisted by the local Serb population, formed a barracks that included significant quantities of armoured vehicles and other weapons and manpower in the village of Pelagićevo. Intending to secure and widen the Belgrade - Banja Luka corridor and cleaning the direction of Pelagićevo - Brčko, JNA barracks and Serb forces attacked the villages of Gorice, Laništa, Donji Vukšić, Ulice et al. in the morning of 8 May 1992. With several combat armoured vehicles (BOVs) and one infantry company moving from the direction of Pelagićevo across Laništa, Donji Vukšić and Ulice, JNA entered these Croatian villages and began open military operations against unarmed civilians, who at that time were drinking morning coffee in their yards. On this occasion, locals of Croats of this region, unarmed civilians and old men who did not believe that a new war

could take place were found in houses and yards. In addition to civilians, there was a group of individually armed defenders. On 8 May 1992, 32 Croats were massacred and killed in the aforementioned action. According to a subsequent SIPA report, 28 civilians and 4 soldiers were investigated. The largest number was tortured and most brutally massacred Croats were civilians and the elderly, evidenced by the records in the books of the dead. On this occasion, the victims were killed, some were tied with chains and dragged behind armoured vehicles or tractors. No one has been convicted of crimes against Croats in Laništa, Donji Vukšić and Ulice until today. The indictments have never been filed, although the chain of command is quite clear. The name of the commander of a platoon with combat-armoured vehicles, that carried out their dishonourable activities in those villages on 8 May 1992, is also known.

Keywords: Bosnian Posavina, Brčko, Laništa, Ulice, Donji Vukšić, corridor, war crime, ethnic cleansing, civilian casualties, Homeland War, JNA.

About the author: Marčetić, S.[tjepan], mag. hist., Croatian Documentation Centre of the Homeland War in Bosnia and Herzegovina

Oršolić, T.

RAT U BOSANSKOJ POSAVINI – OBRANA ORAŠKOGA PODRUČJA 1992. – 1995.

Sažetak: Rat u Bosanskoj Posavini od 1992. do 1995. možemo ukratko prikazati u dvije osnovne faze: razdoblje do 4. listopada 1992., kada dolazi do pada Bosanskoga Broda i većega dijela Posavine, te razdoblje nakon toga, kada je desno od Save preostao jedini branjeni dio Bosanske Posavine, oraško-domaljevačko (šamačko) bojište, gdje rat traje sve do studenoga 1995. i potpisivanja *Daytonskoga sporazuma*, nakon čega prestaje rat u Bosni i Hercegovini. General S. Praljak objavio je 1992. dokumente odnosno vrijedne izvore o ratu na području Odžaka, Modriče, Dervente i Bosanskoga Broda te o padu većega dijela Posavine, a o toj temi pisali su i drugi autori (npr. J. Zovak *Pad Bosanske Posavine* i T. Oršolić *Uloga dr. Franje Tuđmana u ratu u Bosanskoj Posavini 1992.*). Nastavak rata u Bosanskoj Posavini nakon listopada 1992. i događaji na oraškome bojištu do sada nisu dovoljno znanstveno vrednovani (izuzev rada T. Oršolića *Napad vojske Republike Srpske na oraško područje: Operacija Plamen 95*). Rat na širem oraškom području u operativnome se pogledu odvijao u dvije osnovne faze: u prvoj su intenzivna ofenzivna djelovanja srpskih dobrovoljačkih odreda i VRS-a od travnja do listopada 1992., nakon čega prelaze u defenzivu; u drugoj je završno ofenzivno djelovanje VRS-a i pokušaj zaposjedanja oraško-domaljevačkoga područja u svibnju 1995. U obrani toga područja do listopada 1992. angažirane su 106. i 104. brigada HVO-a u sastavu domicilnoga stanovništva, povremeno potpomognute postrojbama Hrvatske vojske. Nakon pada Bosanskoga Broda u listopadu 1992. na šire oraško područje dolazi dio preostalih postrojbi iz 101., 102., 103. i 105. brigade HVO-a s područja Bosanske Posavine. Krajem listopada 1992. snage HVO-a poduzimaju napadno djelovanje kada su vraćena zaposjednuta hrvatska sela. Do kraja 1992. i do sredine 1993. snage HVO-a pokušavale su izvršiti ograničena napadna djelovanja, ali bez bitnih pomaka. Nakon toga, od sredine 1993. do svibnja 1995. nastupilo je razdoblje smanjenoga borbenog djelovanja u kojem je izvršena konsolidacija, utvrđivanje obrane i reorganizacija postrojbi u ZP-u Orašje. U završnim borbama snage VRS-a operacijom „Plamen 95“ (svibanj/lipanj 1995.) pokušavaju zauzeti preostali dio Bosanske Posavine desno od Save, ali bezuspješno. Svi su napadi odbijeni, a VRS je pretrpjela velike gubitke u ljudstvu i tehnići. Šire je oraško područje obranjeno, a na temelju toga uspjeha branitelja HVO-a Bosanska je Posavina desno od Save opstala. *Daytonskim sporazumom* vraćena je općina Odžak koja je ušla u sastav Županije Posavske. U ovome radu će se, uvidom u različite izvore, literaturu i svjedočanstava, nastojati prikazati rat u Bosanskoj Posavini, odnosno dijelu oraškoga bojišta od početka rata 1992. do završetka 1995. Napravit će se analiza i interpretacija događaja na oraškome bojištu koje obuhvaća

teritorij današnjih općina Orašje i Domaljevac-Šamac, a koje će se dovesti u širi kontekst napadnoga djelovanja Vojske Republike Srpske (VRS) u Bosni i Hercegovini. Rat u Bosni i Hercegovini, odnosno u Bosanskoj Posavini i na oraškome području, ima svoj začetak u velikosrpskoj agresiji koja je pomno pripremana, što je posebno vidljivo iz dokumenata svjedoka i ostalih priloženih dokumenata sa suđenja za srpske ratne zločine na Haškome sudu. Analizom arhivskoga gradiva Zbornoga područja (ZP) Orašje, koje se nalazi se u Hrvatskome memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskoga rata, i raznim spisima Haškoga suda sa suđenja za srpske ratne zločine prikazat će se ukupna situacija netom prije početka rata, ali i tijek rata u navedenome razdoblju.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, Hrvatsko vijeće obrane (HVO), Vojska Republike Srpske (VRS), oraško-domaljevačko područje, Zborno područje Orašje (ZPO).

Podatci o autoru: prof. dr. sc. Oršolić, T.[ado], Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Hrvatska.

Oršolić, T.

WAR IN BOSNIAN POSAVINA – DEFENCE OF ORAŠJE REGION 1992 – 1995

Abstract: The war in Bosnian Posavina from 1992 to 1995 can be presented in two basic stages. The first stage is the period until October 4, 1992, when Bosanski Brod fell and a great part of Posavina and the second stage is the period when the only defended part of Bosnian Posavina remained, which was the battlefield of Orašje-Domaljevac (Šamac). In this area, the war lasted until November 1995 when the signing of the Dayton agreement marked the end of the war in Bosnia and Herzegovina. General S. Praljak published documents, which are valuable sources, about the war in the area of Odžak, Modriča, Derventa and Bosanski Brod and the fall of the greater part of Posavina in 1992. Other authors have written on this topic as well (e.g. J. Zovak, The Fall of Bosnian Posavina and T. Oršolić, the Role of Franjo Tuđman in the war in Bosnian Posavina in 1992). The continuation of the war in Bosnian Posavina after October 1992 and the events on the Battlefield of Orašje have not been scientifically valorised so far (except for the work of T. Oršolić, Attack of the Army of Republika Srpska on the Orašje region: Operation Flame 95). The war in the wider Orašje region was operational in two basic phases: the first one included the intensive offensives of the Serbian volunteer units and the VRS from April to October 1992, after which they moved on the defensive; the second was the final offensive of the VRS and the attempt to occupy the Orašje-Domaljevac region in May 1995. Until October 1992, 106th and 104th HVO brigades of the indigenous population were engaged in the defence of this area, occasionally assisted by units of the Croatian Army. After the fall of Bosanski Brod in October 1992, part of the remaining units from

the 101st, 102nd, 103rd, 105th HVO Brigade from the area of Bosnian Posavina came to the wider Orašje area. At the end of October 1992, HVO forces began to attack when the occupied Croatian villages were returned. By the end of 1992 and middle of 1993, HVO forces had attempted limited offensive operations, but without significant advances. Thereafter, until the end of 1992 and the middle of 1993 to May 1995, there was a period of reduced combat activity, in which consolidation, defence determination and reorganization of units in the ZP Orašje took place. In the final combats of the forces, which was the VRS Operation "Flame 95" (May-June 1995), they have tried to occupy the remained part of Bosnian Posavina right of the Sava, but all the attacks were rejected and the VRS suffered heavy losses in manpower and technology. The wider Orašje area was defended. Based on this success of HVO defenders, Bosnian Posavina right of the Sava survived, and the Odžak municipality was returned by Dayton Agreement being included into Posavina Canton. Through different insights into various sources, literature and testimonies, this paper aims to show the war in Bosnian Posavina, i.e. in part of the Orašje battlefield from the beginning of the war in 1992 to the end of 1995. Analysis and interpretation of the events in the Orašje battlefield covering the territory of today municipalities Orašje and Domaljevac-Šamac, which will be brought into the wider context of the attack by the Army of Republika Srpska (VRS) in Bosnia and Herzegovina. The war in Bosnia and Herzegovina, i.e. in the Bosnian Posavina and Orašje region has its roots in Serbian aggression, which had been carefully prepared. It is especially evident from documents of witnesses and other ones attached to the war crimes trials at The Hague Tribunal. Inspection and analysis of the archives of the operational zone Orašje located in the Croatian War Memorial Documentary Centre and various files of The Hague Tribunal with the trials of Serbian war crimes will show the overall situation shortly before the beginning of the war as well as the course of the war in that period.

Keywords: Bosnian Posavina, Croatian Defence Council (HVO), the Army of Republika Srpska (VRS), Orašje-Domaljevac region, Assembly Region of Orašje (ZPO).

About the author: Oršolić, T.[ado], PhD, The Institute for Historical Sciences in Zadar (HAZU).

Prutki, S.

DOKUMENTARNA BAŠTINA POSAVINE U ARHIVIMA BOSNE I HERCEGOVINE 1878. – 1945. – POTENCIJAL ILI BREME?

Sažetak: Sačuvano arhivsko gradivo dokument je vremena i jedino pouzdano ishodište svih metodološki utemeljenih promišljanja i analiza na području raznih znanstvenih disciplina humanističkih, društvenih, gospodarskih i drugih znanstvenih struka. U radu donosimo detaljan pregled cjelokupnoga sačuvanog arhivskog gradiva s područja provenijencije Posavine u rasponu od aneksije BiH 1878. i uspostave austrougarske vlasti do 1945. i ulaska u novu, socijalističku Jugoslaviju. Bogato gradivo, koje svjedoči o kulturno-razvojnoj potenciji Posavine u trima državnim tvorevinama: Austro-Ugarskoj Monarhiji, Kraljevini SHS/Jugoslaviji i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, pohranjeno je u pet bosansko-hercegovačkih arhiva koji svojim djelovanjem danas pokrivaju područje koje geografski pokriva Bosansku Posavinu: Arhiv Bosne i Hercegovine kao središnja državna arhivska ustanova, Arhiv Republike Srpske – Odjel Dobojskog, Kantonalni arhiv Travnik, Arhiv Tuzlanskoga kantona i Služba za arhiv Brčko Distrikta. Arhivsko gradivo sačuvano u arhivima Bosne i Hercegovine pruže obilje podataka o stanovništvu, kulturi, gospodarstvu, vjerskim prilikama, razvoju političkih odnosa i drugim granama javnih djelatnosti. Na temelju analize sačuvanoga arhivskog gradiva autor iznosi vrednovanje pojedinih cjelina dokumentarne baštine za identitet Posavine u ovome važnom povijesnom razdoblju oblikovanja srednjoeuropskoga identiteta multietničke i multikonfesionalne državne zajednice. Prema hijerarhijski strukturiranom prikazu arhivskih cjelina i fondova u spomenutim arhivima autor analizira dosadašnje projektne aktivnosti usmjerene na njegovu dostupnost, od postupaka temeljne arhivističke obrade, digitalizacije, izložbenih aktivnosti sve do završnoga stupnja – njegova objavljivanja za znanstvenu, kulturnu i svekoliku javnost. U radu će se posebno analizirati trenutni stupanj ostvarenosti zadanih projekata u odnosu na ostale arhivske projekte iz drugih područja i razdoblja te zaključno razmatranje o činjenici koja i danas često u znanstvenim krugovima generira određene polemike – Je li cjelovito i sveobuhvatno objavljivanje arhivskih izvora za proučavanje povijesti Bosanske Posavine potencijal ili breme?

Ključne riječi: ahivi, arhivsko gradivo, digitalizacija, Posavina, Austro-Ugarska Monarhija, Kraljevina Jugoslavija, Nezavisna Država Hrvatska.

Podatci o autoru: Prutki, S.[tjepan], prof., viši arhivist, Državni arhiv u Vukovaru, e-mail: stjepan.prutki@gmail.com

---

Prutki, S.

DOCUMENTARY HERITAGE OF POSAVINA IN THE ARCHIVES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA 1878-1945 – POTENTIAL OR BURDEN?

Abstract: The preserved archived material is a document of the time and the only reliable starting point for all methodologically based reflections and analyses in the field of various scientific disciplines of the humanities, social, economic and other scientific professions. The paper provides a detailed overview of all preserved archival materials from the Posavina provenance area, ranging from the Annexation of B&H in 1878 and the establishment of Austro-Hungarian rule until 1945 and the entry into a new, socialist Yugoslavia. The rich material, which testifies to the cultural development of Posavina in the three-state formations: Austro-Hungarian, Kingdom of SHS Yugoslavia and the Independent State of Croatia, is stored in 5 Bosnian archives, which today cover the region that geographically covers the Bosnian Posavina: Archive of Bosnia and Herzegovina as the central state archival institution; the Archives of the Republika Srpska - Department of Doboj; the Cantonal Archives of Travnik; the Archives of the Tuzla Canton and the Archives Service of the Brčko District. The archival material stored in the archives of Bosnia and Herzegovina provides a wealth of information on the population, culture, economy, religious circumstances, political relations and other branches of public activity. On the basis of the analysis of preserved archival material, the author evaluates the importance of certain parts of the documentary heritage for the identity of Posavina in this significant historical period of the formation of the Central European identity of a multi-ethnic and multi-confessional state community. According to the hierarchically structured presentation of archival units and funds in the mentioned archives, the author analyses the current project activities aimed at its accessibility, from the processes of basic archival processing, digitization, exhibition activities to the final stage - its publication for the scientific, cultural and general public. The paper will analyse in particular the current level of realization of given projects in relation to other archival projects from other areas and time periods, and concluding consideration of the fact that even today in scientific circles generates certain controversies - does a complete and comprehensive publication of archival sources for the study of Bosnian Posavina's history present potential or burden?

Keywords: archives, archival material, digitization, Posavina, Austria-Hungary, Kingdom of Yugoslavia, Independent State of Croatia.

About the author: Prutki, S.[tjepan], Senior archivist, National Archives in Vukovare, e-mail: stjepan.prutki@gmail.com.

Raguž, Ž.

UTJECAJ PROSTORNO-FUNKCIONALNIH ODREDNICA NA CILJEVE SUKOBLJENIH STRANA NA PODRUČJU ORAŠJA U DOMOVINSKOME RATU

Sažetak: Tijekom rata vojske Hrvata, Srba i Bošnjaka (HVO, Vojska RS-a i Armija R BiH) su, kao i u ostalim dijelovima BiH, vojnim djelovanjima „vodile računa o kompaktnosti prostora i komunikacijama“ na području Orašja u Bosanskoj Posavini. Na temelju većinskih hrvatskih etničkih karakteristika Bosanske Posavine (Bosanski Brod, Derventa, Odžak, Modriča, Bosanski Šamac, Orašje, Brčko, Gradačac) Hrvati su 1991. utemeljili HZ Bosansku Posavinu uključivanjem pojedinih srpskih i bošnjačkih prostora u njezin okvir. Tijekom 1993. međunarodna je zajednica u okviru *Vance-Owenova mirovnog plana* unutarnje podjele BiH, vodeći se prostorno-funkcionalnim odrednicama, predlagala uspostavljanje provincije br. 3 koja je po svome prostornom obliku u dobromu dijelu bila identična hrvatskoj posavskoj jedinici. Vodeći računa „o kompaktnosti prostora i komunikacijama“ pri stvaranju srpskoga entiteta u BiH, Srbi su jedino na posavskome prostoru mogli uspostaviti „koridor“ koji bi povezivao dijelove Republike Hrvatske, koje su nadzirali tijekom 1992., te zapadne dijelove s istočnim dijelovima RS-a i Srbijom. Uspjesi oružjem opremljenijih i ljudstvom brojnijih JNA i Vojske RS-a protiv HVO-a na bosansko-posavskome prostoru rezultirali su gubitkom većega dijela hrvatske posavske jedinice. Također, vodeći računa „o kompaktnosti prostora i komunikacijama“ pri stvaranju bošnjačkoga entiteta u BiH, bošnjačka vojska Armija R BiH držala se distancirano prema ratu Srba i Hrvata na području Bosanske Posavine, nadzirući njezine južne obode i ulažući propagandne i diplomatske napore da iz toga sukoba kasnije izvuče koristi za sebe. Obranjeni prostori dijelova općina Bosanski Šamac i Orašje, iz sastava nekadašnje hrvatske posavske jedinice, ukidanjem hrvatskoga entiteta HR Herceg-Bosne i uspostavom F BiH organizirani su u Posavsku županiju u F BiH. Tijekom dejtonskih pregovora 1995. Hrvati nisu uspjeli u najvećem dijelu ostvariti zahtjeve za obnovom hrvatske posavske jedinice. Hrvatska je strana tijekom dejtonskih pregovora predala srpskoj strani u BiH 4 % bosanskohercegovačkoga teritorija, za što je u Posavini dobila samo Odžak (158,4 km² ili 0,31 % BiH) koji je upravo uključen u ranije utemeljenu Posavsku županiju u F BiH. Prostori koje su Hrvati tijekom dejtonskih pregovora predali Srbima bili su u najvećem dijelu kompenzacijksa zamjena za srpske teritorijalne ustupke Bošnjacima (širenje

istočnoga Mostara, vraćanje Ilijaša, Ilijidže i Vogošća, širenje „koridora“ do Goražda) koji su omogućili deblokadu Sarajeva i Goražda.

Ključne riječi: Bosanska Posavina, Orašje, Srbi, Hrvati, Bošnjaci, HVO, Vojska RS-a, Armija R BiH, rat.

Podatci o autoru: Raguž, Ž.[eljko], Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskoga rata u BiH, Mostar, e-mail: raguz.zeljko@tel.net.ba.

Raguž, Ž.

THE IMPACT OF SPATIAL-FUNCTIONAL DETERMINANTS ON THE OBJECTIVES OF THE CONFLICTING PARTIES IN THE AREA OF ORAŠJE IN THE HOMELAND WAR

Abstract: During the war, the Croat, Serb, and Bosniak armies (HVO, RS Army, and Army of RBiH respectively) “considered territorial compactness and communications” in their military operations in the Orašje region in Bosnian Posavina and the other regions of B&H. Based on the majority of the Croatian ethnic characteristics of the Bosnian Posavina (Bosanski Brod, Derventa, Odžak, Modriča, Bosanski Šamac, Orašje, Brčko, Gradačac) the Croats established the Croatian Community Bosnian Posavina in 1991, including certain Serb and Bosniak territories into its framework. In 1993, the international community, within the framework of the Vance-Owen Peace Plan of the Internal Division of B&H, proposed the formation of a Province no. 3, which in its spatial form was territorially identical to the Croatian Posavina unit. Taking into account the creation of a Serbian entity in B&H “on territorial compactness and communications”, Serbs could only establish in the Posavina area a “corridor” that would connect parts of the Republic of Croatia they controlled during 1992 and the western parts with the eastern parts of RS and Serbia. The successes of JNA, which was better equipped with weapons and people, and the RS Army against the HVO in the Bosnian Posavina region resulted in the loss of great part of the Croatian Posavina unit. Also, taking into account “territorial compactness and communications” while creating a Bosniak entity in B&H, the ARB&H Bosniak army kept its distance from the Serbs and Croats war in the area of Bosnian Posavina, controlling its southern borders and investing in propaganda and diplomatic efforts to reap the most benefits from the conflict for itself. The successfully defended regions of the municipalities of Bosanski Šamac and Orašje, which were part of the Croatian Posavina unit, were administratively organised into the Posavina canton in FBiH after the demise of the Croatian Republic Herzeg-Bosnia and the establishment of FBiH. During the Dayton Peace Accords in 1995, the Croats failed in their efforts for the reconstruction of the Croatian Posavina unit. During the Dayton negotiations, the Croatian side handed over 4% of B&H territory to the Serb side in B&H and only got Odžak in return (158.4 km² or 0.31% B&H) in Posavina, which had earlier been administratively included in

the Posavina canton in FBiH. The areas that Croats handed over to the Serbs during the Dayton Peace negotiations were, for the most part, a compensatory replacement for the Serb territorial concessions to the Bosniaks (expansion of eastern Mostar, return of Ilijaš, Ilijadža and Vogošća, expansion of the "corridor" to Goražde) that enabled the unblocking of Sarajevo and Goražde.

Keywords: Bosnian Posavina, Orašje, Serbs, Croats, Bosniaks, HVO, RS Army, RBiH Army, war.

About the author: Raguž, Ž.[eljko], Croatian Documentation Centre of Homeland War in Bosnia and Herzegovina, e-mail: raguz.zeljko@tel.net.ba.

Radić, G., Živković, M., Luburić, A.

BOSANSKOHERCEGOVAČKI HRVATI I NJIHOV KULTURNI IDENTITET KROZ PRIZMU KONSTITUTIVNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak: U ovome će radu biti riječi o pojmu kulturni identitet kroz aktualni društveno-politički trenutak Hrvata Bosne i Hercegovine kao konstitutivnoga naroda te međusobnoj povezanosti kulture, politike i pripadnosti određenoj naciji koja može i treba biti snažan čimbenik utjecaja na razvoj suvremenoga bosanskohercegovačkog društva. Bosna i Hercegovina predstavlja domicilnu zemlju za tri etnokonfesionalne skupine, odnosno tri naroda koji su pripadnici triju nacija. Značenje konstitutivnosti naroda pri konstrukciji individualnoga i društvenoga identiteta leži i u konstituciji kulturnoj pripadnosti. Kulturni sadržaji predstavljaju kategoriju kulturne kompetencije konstitutivnih naroda i vrijednost koju pojam konstitutivnost nosi u sebi. U radu dajemo osvrт na kulturni identitet hrvatskoga naroda kao jednoga od autohtonih naroda na području Bosne i Hercegovine i pokušaje ugroze identiteta Hrvata kroz proces političkoga, nacionalnog i kulturnog nametanja bosanstva svim građanima Bosne i Hercegovine. Definirat ćemo kulturu prema mnoštvu izvora koji obrađuju ovaj pojam te načine djelovanja kulture na očuvanje identiteta uopće, a napose identiteta Hrvata kao naroda koji naseljava ove prostore još od sedmoga stoljeća poslije Krista.

Ključne riječi: kultura, identitet, nacija, konstitutivnost, Hrvati, *Ustav Bosne i Hercegovine*.

Podatci o autorima: dr. sc. Radić, G.[ordan], Fakultet međunarodnih odnosa i diplomacije, Sveučilište Hercegovina; dr. sc. Živković, M.[ato], Sveučilište u Mostaru; Luburić, A.[na], Sveučilište Hercegovina.

Radić, G., Živković, M., Luburić, A.

BOSNIAN-HERZEGOVINIAN CROATS AND THEIR CULTURAL IDENTITY THROUGH PRISM OF CONSTITUTIONALITY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: This paper will deal with the notion of cultural identity through the current socio-political moments of the Croats of Bosnia and Herzegovina as a constituent people and the interconnectedness culture, politics and belonging to a particular nation which can and should be a powerfull factor in influencing the development of contemporary Bosnia Herzegovina society. Bosnia and Herzegovine is the domicile country for three etno-confessional groups, where three people belonging to three nations. The menaing of the constituency of the people in the construction of the individual and social identity also lies in the constitution of cultural affiliation. Cultural contents represent the category of cultural competence of constituent peoples and represent the value that the concept of constitutiveness carries. The paper gives an overview of the cultural identity of the Croatian people as one of the indigenous peoples in the territory of Bosnia and Herzegovina and attempts to threaten the identity of Croats through the process of political, national and cultural imposition of Bosnia on all citizens of Bosnia and Herzegovina. We will define culture according to the multitude of sources that address this notion, as well as the ways in which culture works to preserve identity in general, and especially the identity of Croats as a people that has inhabited this areas since the sventh century after Christ.

Keywords: culture, identity, nation, constituency, Croats, Constitution of Bosnia and Herzegovina.

About the author: Radić, G.[ordan], PhD, Faculty of International Relations and Diplomacy, Herzegovina University; Živković, M.[ato], PhD, University of Mostar; Luburić, A.[na], Herzegovina University.

Sitarski, M., Vukoja, I.

POTREBE I KAPACITETI ZA STAMBENO ZBRINJAVANJE U FUNKCIJI POVRATKA HRVATA U POSAVINU

Sažetak: Ciljevi istraživanja iz 2018. godine, čiji su rezultati izneseni u tekstu, bili su utvrđivanje potreba mogućih hrvatskih povratnika u Županiju Posavsku i pet općina iz RS-a koje graniče s ŽP-om u stambenome zbrinjavanju te utvrđivanje raspoloživih kapaciteta za njihovo ostvarivanje. Podatci o prijeratnome i sadašnjem broju Hrvata svjedoče o velikome dijelu populacije koji se nije vratio čak ni u većinski hrvatske općine. Predstavljeni su analizirani podatci o broju raseljenih Hrvata, broju uništenih i oštećenih stambenih objekata, stupnju njihova oštećenja i sredstvima nužnim za dovođenje u funkcionalno stanje ili za izgradnju novih, te anketa nadležnih vlasti o njihovoj spremnosti i kapacitetima za aktivnosti koje su usmjerene stambenom zbrinjavanju raseljenih Hrvata u funkciji održivoga povratka. Dane su preporuke relevantnim tijelima u RH, BiH i šire za najracionalnije i najučinkovitije moguće usmjeravanje raspoloživih kapaciteta namijenjenih stambenom zbrinjavanju hrvatskih povratnika, prognanika i raseljenih iz Posavine u najkraćem mogućem roku i uz najviši mogući stupanj ostvarivanja njihovih potreba.

Ključne riječi: raseljeni i prognani, stambeno zbrinjavanje, kapaciteti, povratak, Posavina.

Podatci o autorima: Sitarski M.[ilan], Institut za društveno-politička istraživanja, Kralja Petra Krešimira IV, b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-mail: milan.sitarski@idpi.ba; Vukoja I.[van], Institut za društveno-politička istraživanja, Kralja Petra Krešimira IV, b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-mail: ivanvukojakconcept@gmail.com.

Sitarski, M., Vukoja, I.

NEEDS AND CAPACITIES FOR HOUSING IN THE FUNCTION OF CROATS' RETURN IN POSAVINA

Abstract: The aim of the 2018 survey, the results of which were presented in the text, was to identify the needs of potential Croatian returnees to Posavina Canton and five RS municipalities bordering the Canton in housing, and the available capacities for their realization. Data on pre-war and current Croats' numbers testify on a large part of the population who did not return even to majority Croatian municipalities. Data are analysed on the number of displaced Croats, the number of destroyed and damaged housing facilities, the extent of their damage and the means necessary to bring them to a functional state or to build new ones, and survey of the competent authorities is conducted on their readiness and capacities for activities aiming at housing of displaced Croats in function of sustainable return. Recommendations have been made to the relevant authorities in the Republic of Croatia, BiH and beyond for the most rational and efficient allocation of available capacities for the housing of Croatian returnees, refugees and displaced persons from Posavina in the shortest possible time and with the highest possible degree of realization of their needs.

Key words: refugees and displaced persons, housing, capacities, return, Posavina.

About the authors: Sitarski M.[ilan], Institute for Social and Political Research, Kralja Petra Krešimira IV, b. b., 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina, e-mail: milan.sitarski@idpi.ba; Vukoja I.[van], Institute for Social and Political Research, Kralja Petra Krešimira IV, b. b., 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina, e-mail: ivanvukojakoncept@gmail.com.

Stipić, I., Brekalo, M.

SLAVONSKOBRODSKE VOJNE I CIVILNE ŽRTVE KAO POSLJEDICA RATA U BOSANSKOJ POSAVINI

Sažetak: Slavonski Brod kao grad na granici sa susjednom Bosnom i Hercegovinom svoju povijesnu ulogu „vrata Bosne“ možda je najsuklje, velikim vojnim i civilnim žrtvama, platio kroz vrijeme rata u Bosanskoj Posavini 1992. godine. Blizina Bosanske Posavine, pomoć u obrani svojih sunarodnjaka od velikosrpske agresije i most na rijeci Savi kao jedini sačuvani komunikacijski put između nje i Republike Hrvatske pravi su uzroci stradavanja slavonskobrodskoga stanovništva. Slavonski Brod s pripadajućom okolicom pretrpio je velike gubitke ljudskih života kao posljedicu aktivna angažmana slavonskobrodskih vojnih i policijskih postrojbi na ratiju u Bosanskoj Posavini i poradi samoga, ratom u Posavini prouzročena, razaranja grada velikih razmjera. U radu se nastoji prikazati ukupan broj ranjenih i poginulih vojnika, pripadnika neke od slavonskobrodskih ratnih postrojbi, pripadnika 3. i 5. gardijske brigade iz Slavonskoga Broda te broj stradalih civila kao posljedice rata u Bosanskoj Posavini. Korištena literatura omogućila je autoru kvantitativno promatranje i analiziranje izdvojenoga fenomena ratnoga stradavanja kao i konstrukciju ukupnoga broja slavonskobrodskih žrtava rata u Bosanskoj Posavini. Autori će u radu napraviti usporednu analizu ukupnoga broja slavonskobrodskih žrtava u Domovinskom ratu i slavonskobrodskih žrtava rata u Bosanskoj Posavini. Analizom dobivenih rezultata doći će se do podataka o intenzitetu ratnoga sukoba u Bosanskoj Posavini i odredit će se posljedice koje je prouzročio stanovništvo Slavonskoga Broda i okoline. Autori na temelju predstavljenoga istraživanja pokazuju potrebu nastavka rada na vrednovanju posljedica rata u susjednoj Bosni i Hercegovini na Republiku Hrvatsku i njezine demografske promjene.

Ključne riječi: Slavonski Brod, Bosanska Posavina, Domovinski rat, rat u Bosanskoj Posavini, vojni gubitci, civilne žrtve.

Podatci o autorima: Stipić, I.[van], Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, e-mail: stipic1971@gmail.com; dr. sc. Brekalo, M.[iljenko], Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Osijek, e-mail: miljenko.brekalo@pilar.hr.

WAR AND CIVIL VICTIMS FROM SLAVONSKI BROD AS CONSEQUENCES OF THE WAR IN BOSNIAN POSAVINA

Abstract: As a city on the border with neighbouring Bosnia and Herzegovina, Slavonski Brod paid the ultimate price of its historic role as the “gate of Bosnia” because of major military and civilian casualties, during the war in Bosnian Posavina in 1992. The proximity of Bosnian Posavina, assistance in the defence of its compatriots against Greater Serbian aggression, and the bridge at the Sava River as the only preserved communication route between it and the Republic of Croatia actually caused the suffering of the population of Slavonski Brod. Slavonski Brod suffered significant losses in human lives including its surroundings as a result of the active involvement of military and police units of Slavonski Brod on the front line in Bosnian Posavina and the large-scale destruction of a city caused by the war in Posavina itself. The paper aims to show the total number of wounded and killed soldiers, members of one of the Slavonian war troops and members of the 3rd and 5th Guard Brigades from Slavonski Brod, and the number of civilians killed as a result of the Bosnian Posavina war. The used literature enables the author to quantitatively observe and analyse the isolated phenomenon of war casualties, as well as the construction of the total number of war victims from Slavonski Brod in Bosnian Posavina. The authors will make a comparative analysis of the total number of victims of Slavonski Brod in the Homeland War and in Bosnian Posavina. The analysis of the obtained results will lead to information on the intensity of the war conflict in Bosnian Posavina and will determine the consequences it caused to the population of Slavonski Brod and its surroundings. Based on the presented research, the authors show the need to continue work on the valorisation of the consequences of the war in neighbouring Bosnia and Herzegovina on the Republic of Croatia and its demographic changes.

Keywords: Slavonski Brod, Bosnian Posavina, Homeland War, War in Bosnian Posavina, military losses, civilian casualties.

About the author: Stipić, I.[van], PhD, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, e-mail: stipic1971@gmail.com; Brekalo, M.[iljenko], PhD, The Institute of Social Sciences Ivo Pilar – Regional Centre Osijek, e-mail: miljenko.brekalo@pilar.hr.

Tuđman, M.

SUDBINA POTPISANIH SPORAZUMA O ZAJEDNIČKOME ZAPOVJEDNIŠTVU HVO-A I ABIH

Sažetak: Autor analizira mit da je Armija BiH bila jedina legalna multietnička vojska trownacionalne BiH, a da je HVO nelegalna jednonacionalna vojska. Mit je proizvod propagande kojim je trebalo opravdati političke ciljeve „građanske države“ Alije Izetbegovića, koja nije htjela priznati pravo na konstitutivnost i jednakopravnost u BiH ni Hrvatima ni Srbima. Mit je također opravdavanje muslimanske politike za što nije namjeravala prihvati potpisane sporazume o zajedničkome zapovjedništvu HVO-a i ABiH. *Patriotsku ligu* uspostavili su isključivo Muslimani, pa su bitne odrednice Armije BiH islamizacija i ustrojavanje mudžahedinskih postrojbi. Na poziv Alije Izetbegovića i vodstva SDA stvorene su prve postrojbe mudžahedina na tlu Europe. Vojno vodstvo Armije BiH i političko vodstvo SDA odobrilo je osnivanje „vjerskih postrojbi“. Brigade Armije BiH, koje su u svojem nazivu imale oznaku „muslimanska“, činili su domaći mudžahedini koji su morali proći i posebnu vjersku obuku. Sedma muslimanska brigada bila je najpoznatija i najbolja brigada u sastavu 3. korpusa Armije BiH. HVO je bila jedina multietnička vojska u BiH. Tijekom 1992. u sastavu HVO-a bilo je 30 % Muslimana. HVO je bio višenacionalan i sredinom 1993. kada se razbuktao muslimansko-hrvatski rat. U svim operativnim zonama HVO-a bilo je brigada s velikim postotkom Muslimana, osim u OZ Srednja Bosna. Početkom lipnja 1993. HVO je imao 36 797 pripadnika, a prema nacionalnomu sastavu bilo je 5956 Muslimana (16,19 %). Podatci o nacionalnoj pripadnosti poginulih pripadnika brigada HVO-a u subordinaciji s Armijom BiH, a u sastavu Operativne zone Orašje, dokazuju višenacionalni sastav brigada HVO-a, ali i veličinu područja njihova djelovanja. Na području Bihaća, Dervente, Odžaka, Modriče, Bosanskoga Šamca, Orašja, Brčkoga, Gradačca i Tuzle djelovale su 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108. i 115. brigada HVO-a, ZM Bihać i 4. Gmtbr HVO brigada. Poginuo je 1891 pripadnik tih postrojbi, a od toga su broja 31,4 % bili Muslimani/Bošnjaci. Hrvatska službena politika od samoga je početka predlagala vojni savez RH i BiH protiv zajedničkoga agresora te zagovarala sporazum o zajedničkome zapovjedništvu između HVO-a i Armije BiH. HZ HB bila je za uspostavljanje zajedničkoga zapovjedništva HVO-a i Armije BiH već 1992. Hrvati su bili zainteresirani za zajedničko zapovjedništvo pod uvjetom da HVO zadrži svoj zasebni identitet, što bi im osiguralo (kon)federalno uređenje BiH. Muslimani nisu pristali na to jer bi takvo rješenje impliciralo pristanak na razgraničenje teritorija BiH na „nacionalne

entitete”, a oni su svaku nacionalnu identifikaciju doživljavali kao izravni napad na vlastiti identitet i program „genocidne“ politike. Svi potpisani sporazumi (1992. – 1993.) o zajedničkome zapovjedništvu ABiH i HVO-a bili su osuđeni na neuspjeh jer ih muslimanska politika nikada nije namjeravala provesti.

Ključne riječi: zajedničko zapovjedništvo, HVO, Armija BiH, nacionalni sastav, konstitutivnost, federalno uređenje, mit, muslimanska politika.

Podatci o autoru: prof. dr. sc. Tuđman, M.[iroslav], Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska.

Tuđman, M.

THE FATE OF SIGNED JOINT COMMAND AGREEMENTS BETWEEN THE HVO AND ABIH

Abstract: The author analyses the myth that the Army of Bosnia and Herzegovina was the only legal multiethnic army of a three-national B&H and that the HVO is an illegal one-national army. The myth is the product of propaganda that was intended to justify the political goals of Alija Izetbegovic's “civil state”, which did not want to recognize the right of both the Croats and the Serbs to constitution and equality in B&H. The myth is also a justification for Muslim policy as to why it did not intend to accept the signed agreements on the joint command of the HVO and AB&H. The Patriotic League was formed exclusively by Muslims, so the key determinants of the B&H Army are islamization and the establishment of Mujahideen units. At the invitation of Alija Izetbegović and the SDA leadership, the first mujahideen units were created on European ground. The military leadership of the Army of B&H and the political leadership of the SDA approved the formation of “religious units”. The brigades of the Army of B&H, which were labelled as “Muslim”, consisted of native mujahideen who had to undergo special religious training as well. The 7th Muslim Brigade was the most famous and best brigade within the 3rd Corps of the Army B&H. The HVO was the only multi-ethnic army in B&H. In 1992, 30% of Muslims were HVO members. The HVO was multinational and in the middle of 1993 when the Muslim-Croatian war broke out. There were brigades with a large percentage of Muslims in all HVO operational zones except in Central Bosnia. At the beginning of June 1993, the HVO had 36,797 members and, by national composition, there were 5,956 Muslims (16.19%). In coordination with the Army of B&H, and within the Operation Zone of Orašje, data on the nationality of the killed members of the HVO brigades prove the multinational composition of the HVO brigades, as well as the size of their area of operations. In the area of Bihać, Derventa, Odžak, Modriča, Bosanski Šamac, Orašje, Brčko, Gradačac, Tuzla, there were 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 115 HVO

brigades, ZM Bihać and 4th GMTBR HVO brigade. 1891 members of these HVO units were killed, of which 31.4 per cent were Muslims/Bosniaks. From the outset, Croatian official policy proposed a military alliance between the Republic of Croatia and B&H against a common aggressor and advocated a joint command agreement between the HVO and the Army of B&H. The HZ-HB was in favour of forming a joint command of the HVO and the Army of B&H already in 1992. Provided that the HVO retained its separate identity, Croats were interested in forming a joint command, which would provide them with (con)federal organization of B&H. The Muslims did not agree to this because such a solution would imply consent to the demarcation of B&H territory to "national entities", and they viewed each national identification as a direct attack on their own identity and program of "genocidal" politics. That is why all (1992-1993) signed agreements on the joint command of AB&H and HVO were doomed to failure because Muslim politics never intended to implement them.

Keywords: joint command, HVO, Army of B&H, national composition, constituency, federalism, myth, Muslim politics.

About the author: Tuđman, M.[iroslav], PhD, Faculty of Philoply, University of Zagreb, Ivana Lučića 3, Zagreb, Republic of Croatia.

Tomić, I., Vidović, Z., Krndelj, P.

USTAVNI IDENTITET BIH PRIJE I POSLIJE RASPADA SFRJ-A

Sažetak: 1. Veoma je udomaćeno, čak i u našim hrvatskim medijima, u istupanjima političara i u njihovim raznim svakodnevnim nastupima uzimati kao nepobitno da je BiH u trenutku zadnjega rata bila suverena država. Međutim, pravno, pogotovo sa stanovišta međunarodnoga prava, nije bilo tako.

2. U *Ustavu Socijalističke RBiH* stajalo je da je sastavni dio SFRJ-a. Međutim, 15. 1. 1992. godine kada su priznate Slovenija i Hrvatska, dakle kada, pored Jugoslavije, imamo dva nova subjekta međunarodnoga prava, međunarodopravni status BiH potpuno je nejasan (čl. 2. *Ustava RBiH*).

3. Po *Zaključcima* Badinterove komisije, čiju važnost mi Hrvati slabo shvaćamo, a to je komisija koja se sastoji od sudaca ustavnih sudova Francuske, Njemačke i dr., ustanovljeno je da je SFRJ u disoluciji te da ni u Federaciji, pa samim time ni u republikama, ne postoje organi koji učinkovito vrše vlast čim je došlo do sukoba s višestrukim ljudskim žrtvama itd. Točno je da je Vijeće sigurnosti 22. svibnja 1992. godine priznalo BiH nakon prijema u UN 20. svibnja 1992. godine donošenjem *Rezolucije 755*, ali je naglasilo da time nikako ne prejudicira njezino unutarnje uređenje.

4. BiH, dakle, cijelo vrijeme rata (1992. – 1995.) nema vlast koju su prihvatile sva tri naroda i na cijelome području. Tek *Daytonskim ustawom* (Aneks 4 Općega okvirnog sporazuma, tzv. *Daytonskoga mirovnog sporazuma*), koji je donijela međunarodna zajednica nakon više pokušaja i međunarodnih konferencija, ustrojena je današnja BiH koja nikako nije s platformom koju je nametala jedna strana, a to je sarajevska politika. Njezin pokušaj da samo kozmetičkim promjenama, izmjenama imena pojedinih institucija, stvori dojam da se radi o vladu koja predstavlja sve građane i konstitutivne narode međunarodna zajednica nije prihvatile.

5. Ova koncepcija bitna je i za postavku obrane u mogućim suđenjima za ratne zločine, odnosno da se spriječi suđenje Hrvatima samo zato što su imali ili imaju vlastitu viziju BiH i njezino uređenje.

Ključne riječi: *Ustav SFRJ-a*, Badinterova komisija, pravo na obranu i samoopredjeljenje, međunarodna zajednica, Vijeće sigurnosti.

Podatci o autorima: Tomić, I.[van], odvjetnik; Vidović, Z.[vonko]; Krndelj, P.[etar], Zaklada/Ured za pružanje pravne pomoći pripadnicima braniteljske populacije, Glavno vijeće HNS-a BiH.

THE CONSTITUTIONAL IDENTITY OF B&H BEFORE AND AFTER THE DISSOLUTION OF THE SFRY

Abstract: 1. A very common attitude is that B&H was a sovereign state at the time of the last war even in our Croatian media, politicians' speeches and in various daily appearances of politicians. However, legally, especially from the point of view of international law, this was not the case at all.

2. The Constitution of the Socialist RB&H stated that it was an integral part of the SFRY. However, on 15 January 1992 when Slovenia and Croatia were internationally recognized, i.e. when we got two new subjects of international law, besides Yugoslavia, the international legal status of B&H was completely unclear (Article 2 of the Constitution of the RB&H).

3. The Croats are still not aware of the importance of the Badinter Commission which is a committee composed of judges of the Constitutional Courts - France, Germany, etc. Badinter Commission concluded that SFRY was in dissolution and that neither in the Federation nor in the republics bodies effectively exercised authority over conflicts with multiple human casualties, etc. The Security Council indeed recognized B&H on 22 May 1992 after B&H joined the UN on 20 May 1992 but it emphasised that it did not prejudice its internal arrangement.

4. Therefore, Bosnia and Herzegovina did not have authority and a government accepted from all three nations and in the whole territory throughout the war (1992-1995). Today's B&H was established as such with the Dayton Constitution (Annex 4 to the General Framework Agreement - the so-called Dayton Peace Agreement) brought by the international community after many attempts and international conferences. The attempt of political Sarajevo to use only the cosmetic changes, e.g. the name changes of some institutions, to create an impression of a government representing all citizens and constituent peoples was not accepted by the international community.

5. This conception is also important for the defence setting in possible war crimes trials to prevent Croats from being judged because they had or have a different vision of B&H and its organization.

Keywords: SFRY Constitution, the Badinter Commission, right to defence and self-determination, International Community, Security Council.

About the autors: Tomić, I.[van], Lawyer; Vidović, Z.[vonko], Krndelj, P.[tar], Foundation/Office of Legal Assistance for Veterans, Main Council of HNS B&H.

Vanek, D., Vukoja, I.

NAJIZRAŽENIJI OPĆI OBRASCI POLITIČKOGA KONOTIRANJA POSAVINE U JAVNOME PROSTORU BIH

Sažetak: Analizira se medijsko konotiranje uloge Posavine u Domovinskom ratu, identificiraju se i dekonstruiraju stereotipi – izraz narativno-diskurzivnih struktura unutar kojih se eksplorira mit o „dogovorenoj predaji/izdaji Posavine“. Taj se mit konstantno isporučuje hrvatskim elitama i ukupnoj hrvatskoj politici s ciljem slabljenja hrvatske pozicije i otvaranjem pukotina u unutarhrvatskim odnosima u BiH i prema RH, relativiziranjem, marginaliziranjem i delegitimiranjem središnjega zahtjeva za institucionalnom ustavnom jednakopravnosću Hrvata u BiH. Ti su stereotipi i predrasude instrument slabljenja kohezije Hrvata BiH, izražene u formi Hrvatskoga narodnog sabora. Rad stavlja u središte pozornosti najzastupljenije narativno-diskurzivne obrasce medijskoga konotiranja „posavskoga slučaja“ unutar širega konteksta rata i sadašnjih političkih odnosa u BiH, sagledavajući ih u kontekstu teorija o hibridnome ratu. Preporučeno je snažnije angažiranje „posavske javnosti“ u oblikovanju javno-političkoga diskursa o sebi i preuzimanje inicijative njezinih društveno-političkih elita u javnim konotativnim procesima vezanima za njezinu prošlost i sadašnjost, uz prevenciju daljnje eksploracije mitova i štetnih posljedica strategije dekonstituiranja i razbijanja političkoga subjektiviteta Hrvata.

Ključne riječi: analiza, konotiranje, narativ, diskurs, hibridno ratovanje, Posavina.

Podatci o autorima: doc. dr. sc. Vanek, D.[ejan], Sveučilište u Mostaru, Filozofski fakultet, Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-mail: vanjekd@gmail.com; Vukoja I.[van], Institut za društveno-politička istraživanja, Kralja Petra Krešimira IV, b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-mail: ivanvukojakconcept@gmail.com.

Vanjek, D.; Vukoja, I.

THE MOST COMMON GENERAL PATTERNS OF POLITICAL CONNOTATING OF POSAVINA IN THE PUBLIC SPACE OF BIH

Abstract: The media connotating of Posavina's role in the Homeland War is analysed. Relevant stereotypes are identified and deconstructed as expressions of narrative-discursive structures within which the myth of the "agreed surrender/betrayal of Posavina" is constantly delivered to the Croat elites and the overall Croat politics. Their goal is to weaken the Croat position by opening a crack in intra-Croatian relations in BiH and towards the Republic of Croatia, relativizing, marginalizing and delegitimizing the crucial demand for institutional and constitutional equality of Croats in BiH. These stereotypes and prejudices are an instrument of weakening the cohesion of Croats in BiH, expressed in the form of the Croatian National Assembly. The paper focuses on the most common narrative-discursive patterns of media connotation of the "Posavina case" within the broader context of the war and current political relations in BiH, examining them in the context of hybrid war theories. Stronger engagement of the "Posavina public" in shaping public-political discourse about itself is recommended, by taking the initiative of its socio-political elites in public connotative processes related to its past and present, while preventing the further exploitation of myths and the detrimental consequences of the strategy of deconstituting and breaking the political subjectivity of Croats.

Key words: analysis, connotating, narrative, discourse, hybrid war, Posavina.

About the autors: Vanjek, D.[ejan], University in Mostar, Faculty of Philosophy, Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina; e-mail: vanjekd@gmail.com; Vukoja, I.[van], Institute for Social and Political Research, Kralja Petra Krešimira IV, b.b., 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina, e-mail: ivanvukojakoncept@gmail.com.

Vizjak, M., Knežević, D., Perić Kaselj, M.

ULAZAK BOSNE I HERCEGOVINE U EUROPSKU UNIJU – DUGOROČNA PRETPOSTAVKA POVRATKA HRVATA U POSAVINU

Sažetak: Tranzicijske zemlje okruženja prošle su razdoblje bitnih previranja koja su dovela do promjena u strukturama njihovih društava i gospodarstava. Težnja približavanja globalnim društvenim odnosima i međunarodnome tržištu zahtijevala je napore da se njihovi pogledi na društveno i ekonomsko djelovanje usklade s pogledima razvijenih gospodarstava kako bi se mogle stvoriti pretpostavke i uvjeti za konkurentnost i razvoj. Jedna je od glavnih značajki te težnje želja za pristupanjem Europskoj uniji. Sve države bivše Jugoslavije iskazale su želju i potrebu pristupanja Europskoj uniji, iako ni jedna nije imala ni osnovne uvjete za nešto takvo. Zbog intenzivne i korjenite promjene te ratnih razaranja zemlje okruženja bitno zaostaju u globalnim ekonomskim trendovima i nisu na zavidnoj društvenoj i gospodarskoj razini. Za pristup i pripremu novih tranzicijskih članica Europska unija uspostavila je pristupni program PHARE, ali i mnoštvo kreditnih linija koje je davala Europska banka za obnovu i razvoj. Naravno, sve tranzicijske zemlje trebale su ispuniti određena pravila i uvjete da bi ostvarile pravo na korištenje tih finansijskih sredstava. Prihvaćanjem danih uvjeta tranzicijske zemlje snažno bi potaknule svoj društveni, a posebice gospodarski razvoj. Bosna i Hercegovina postala je korisnica programa 1996. i u mnogim je pripremnim izvješćima pokazala kontinuirani proces razvoja i prihvatanje novih vrijednosti. Integracijom Bosne i Hercegovine u Europsku uniju otvaraju se nove mogućnosti razvoja Posavine, ali i brojne mogućnosti za povratak Hrvata, kako u ekonomskome smislu tako i u smislu stabilnosti, slobodnoga toka ljudi i kapitala, ali i kroz mnoga druga gledišta. Glavni je cilj rada prikazati prednosti koje ulazak Bosne i Hercegovine u EU donosi Posavini kao pogodnome području za povratak Hrvata.

Ključne riječi: Posavina, gospodarstvo Bosne i Hercegovine, Europska unija.

Podatci o autorima: dr. sc. Vizjak, M.[aja], Europska poslovna škola Zagreb, Selska cesta 119, 10000 Zagreb; Knežević, D.[anijel] ,mag. oec., Europska poslovna škola Zagreb, Selska cesta 119, 10000 Zagreb; dr. sc. Perić Kaselj, M.[arina], Institut za migracije i narodnosti, Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb.

BOSNIA AND HERZEGOVINA'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION - A LONG-TERM ASSUMPTION OF RETURN OF CROATS TO POSAVINA

Abstract: Transition countries in the surrounding have undergone a period of significant turmoil that has led to changes in the structures of their societies and economies. The aspiration to approach global social relations and the international market required efforts to align their views on social and economic activity with those of developed economies in order to create the conditions for competitiveness and development. One of the main features of this aspiration is the desire to join the European Union. All the countries of the former Yugoslavia had expressed a desire and need to join the European Union, although none had the basic conditions for such a thing. Due to the intense and radical transformation and the devastation of the war, the countries of the region were significantly lagging behind in global economic trends and were not at an enviable social and economic level. To prepare new transition members for accession, the European Union has set up the PHARE accession program, as well as a number of credit lines provided by the European Bank for Reconstruction and Development. Of course, all transition countries needed to fulfil certain rules and conditions in order to exercise the right to use these funds. Accepting the given conditions, transition countries would strongly stimulate their social and especially economic development. Bosnia and Herzegovina became a beneficiary of the program in 1996 and has shown in many preparatory reports a continuous process of development and acceptance of new values. The integration of Bosnia and Herzegovina into the European Union opens new possibilities for the development of Posavina, as well as numerous opportunities for the return of Croats to Posavina, both economically and in terms of stability, free movement of people and capital, but also through many other aspects. The main objective of the paper is to show the benefits that the accession of Bosnia and Herzegovina brings to Posavina as a suitable area for the return of Croats.

Keywords: Posavina, economy of Bosnia and Herzegovina, European Union.

About the authors: Vizjak, M.[aja], PhD, European Business School, Zagreb; Knežević, D.[anijel], mag. oec., European Business School, Zagreb; Perić Kaselj, M.[arina], PhD, Institute for Migration and Ethnic Studies.

Žepić, B.

NUŽNOST I NEOPHODNOST USKLAĐIVANJA USTAVNO-PRAVNOGA PORETKA BIH S EUROPSKIM PRAVNIM OKVIROM U CILJU PRIKLJUČENJA EUROPSKOJ UNIJI

Sažetak: U ovome radu izvršena je kritička raščlamba ustavno-pravnog poretna uspostavljena Aneksom 4 *Daytonskoga mirovnog sporazuma*, kojim je propisan *Ustav za Bosnu i Hercegovinu*. Analizirane su dobre i loše strane *Daytonskoga sporazuma* i *Ustava BiH*, a osobito posljedice uspostave ekstrakcijskih političkih i ekonomskih institucija. U kontekstu teorije o „sukobu civilizacija“ ukazano je na primaran utjecaj međunarodnih globalnih okolnosti na stanje u BiH. Naglašeno je permanentno krizno stanje, ali i različite ograničavajuće unutarnje proturječnosti podijeljenoga bosanskohercegovačkog društva te gotovo nepomirljivi interesi glede različitih viđenja budućnosti bosanskohercegovačkoga *Ustava* i ustavnoga preustroja države i društva. Predstavljena su temeljna načela za budući *Ustav BiH*, ali i prepreke njegova kompromisnog usuglašavanja kroz međusobno poštovanje, toleranciju i dijalog. Ukazano je na koristi od bogatstva različitosti, ali i na zapreke u prevladavanju onih koje reproduciraju unutarnje nepovjerenje, nejedinstvo i odsustvo volje za promjene. Navedene su ključne proturječnosti podijeljenoga društva i njegova nemoć u stvaranju političke volje za jedinstvenu državnu politiku i ozračja za ustavne promjene koje bi omogućile uspostavu uključivih razvojnih umjesto estrakcijskih institucija. Predstavljen je i kritički znanstveni osvrt na nedostatke haške presude hrvatskoj „šestorci“ te negativne posljedice pokušaja zloporabe onoga dijela koji se odnosi na Herceg-Bosnu i hrvatski narod, a time i na Posavinu kao njezinu nerazdvojnu sastavnicu. Na kraju je postavljeno pitanje i dano alternativno mišljenje o pretpostavkama za opstanak države u kontekstu provođenja *Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji*.

Ključne riječi: država i društvo, *Ustav*, načela, institucije, sukob civilizacija, interesi, budućnost.

Podaci o autoru: akademik Žepić, B.[ožo], professor emeritus, Hrvatska akademija za znanost i umjetnost u BiH, Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina, e-mail: zepicbozo@gmail.com.

Žepić, B.

THE NECESSITY OF APPROXIMATION OF THE CONSTITUTIONAL ORDER OF B&H WITH THE EUROPEAN LEGAL FRAMEWORK TO ACCESS TO THE EUROPEAN UNION

Abstract: This paper presents a critical analysis of the constitutional-legal order established by Annex IV of the Dayton Peace Agreement, which prescribes the Constitution for Bosnia and Herzegovina. We have analysed the good and bad sides of the Dayton Peace Agreement and the B&H Constitution and particularly, the consequences of setting up extraction political and economic institutions. The primary impact of international global circumstances on the situation in B&H, in the context of the theory of the "conflict of civilizations" and almost irreconcilable interests regarding different views on the future of the B-H Constitution has been emphasized as well as the constitutional restructuring of the state and society. The basic principles for the future Constitution of B&H are presented, as well as obstacles to its compromise harmonization through mutual respect, tolerance and dialogue. We point out the benefits of the richness of diversity, but also the obstacles to overcoming those that reproduce internal distrust, unity and the absence of the will to change. The author outlines the key contradictions of a divided society and its inability to create the political will for unified state policy and climate for constitutional change, which would allow the establishment of inclusive developmental rather than abstraction institutions. A critical scientific review of the shortcomings of The Hague Verdict to the Croatian Six, as well as the negative consequences of the attempt to abuse the part concerning the Croatian Republic of Herzeg-Bosnia and the Croatian people, and thus Posavina as its inseparable component is presented. Finally, a question was raised and an alternative opinion was given on the assumptions for the survival of the state in the context of the implementation of the Association and Stabilization Agreement.

Keywords: state and society, Constitution, principles, institutions, conflict of civilizations, interests, future.

About the author: Academinician Žepić, B.[ožo], professor emeritus, Croatian Academy of Science and Art in BiH, Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar, Bosna & Herzegovina, e-mail: zepicbozo@gmail.com.

ORGANIZATORI:

Sveučilište u Mostaru, Hrvatska akademija za znanost i umjetnost u BiH, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Osijek i Institut za migracije i narodnosti Zagreb

POSAVINA U OBRANI SUVERENOSTI I SAMOSTALNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE